

Schultz Márton*

A NÉV VÁLLALAT- ÉS ÁRUJELZŐKÉNT TÖRTÉNŐ TÁRGYIASULÁSA ÉS A SZÓBELI MEGJELÖLÉSEK NÉVKÉNT TÖRTÉNŐ VÉDELME

*„A cimben megnevezett jogtárgyaknak egy további
közös vonásuk van t. i. az, hogy valamennyien
individuálizáló jelleggel birnak.”¹*

A 21. század elején életünk minden egyes pillanatát behálózza a virtuális valóság, amelyben szinte automatizmust jelent a szerződések, ÁSZF-ek interneten történő elfogadása, személyiségünk, életképünk interneten való megosztása. A virtuális világ lassan betolul a jogi szabályozásba, mind az innovatív jelleget hordozó szellemi alkotások jogán keresztül, mind a hagyományos magánjogi területekre, a személyiségvédelembe, illetve a szerződési jogba is az elektronikus szerződéskötéseken, a smart contractokon keresztül.

A virtuális valóság azonban nem az egyetlen „világ”, amelynek szabályait a magánjog a materiális, fizikai világ mellett valamilyen fokban oltalmazza. Idetartozik az emberi alkotáson alapuló szellemi alkotások joga, illetve az alkotást nélkülöző, emberhez köthető személyes javak, a személyiségi jogok is. E javak védelme folyamatos és fokozatos történelmi, látásmódbeli fejlődés eredménye. A római jogban pusztán a dolgok, a fizikai valóság tárgyai voltak azok, amelyek jogi értékelést nyertek. *Balás P. Elemér* a szerzői jog jogalkatának vizsgálata során mutat rá arra, hogy a rómaiak a szellemi alkotás jelentőségét sem tárgyi, sem alanyi vonatkozásban nem ismerték. „Már pedig a szellemi alkotás jelentőségének tudatos elismerése *conditio sine qua non*-ja a szerzői jog védelmére irányuló jogalkotó intézkedéseknek.”²

A szellemi alkotások és a személyiség magánjogi védelmének megjelenése viszonylag egy időszakhoz köthető, a 19. század második feléhez, a 20. század elejéhez. E két jogterület, az eszmei javak oltalma annak (f)elismerését jelentette, hogy az ember szubjektív megítélése szerint az uralom alá hajtható fizikai tárgyak mellett léteznek más, olyan testi mivolttal nem rendelkező javak, amelyek felett a jogosult szintén rendelkezési joggal (alanyi joggal) bírhat. Az immateriális, testetlen, eszmei jelleget emeli a középpontba *Josef Kohler*, és élesen különválasztja a személyiségi jogokat a szellemi alkotásoktól. Szerinte „a szerzői jog egy immateriális jog, azaz egy, az emberen kívül álló, de nem testi, nem megfogható jogtár-

* Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, doktorandusz. E-mail: schulzmarton@gmail.com.

¹ *Schuster Rudolf*: Collisiók kérdése a név, cég, védjegy és vállalati megjelölések jogköréből. Polgári Jog, 1. évf., 1925, p. 151.

² *Balás P. Elemér*: Szerzői jog és dologi dinamizmus. In: Emlékkönyv Dr. Szladits Károly tanári működésének 30. évfordulójára. Grill, Budapest, 1938, p. 7.

gyon fennálló jog. Az immateriális jogok tana napjainkban annyira elfogadottá vált, hogy további ajánlást vagy megindokolást nem igényel. Mellette már csak a személyiségi- vagy személyi jog tana érdemel értékelést, amely esetében a jogtárgy az emberen belül, és nem kívül helyezkedik el, és az ember lényétől alapvetően elválaszthatatlan, csak véletlenszerűen és kivételesen leválasztható lehet.”³

A szellemi alkotások esetében az alkotótevékenység egyfajta tárgyiasuláshoz van kötve, jogi értékelést akkor tud nyerni egy alkotás, ha az valamilyen formában a fizikai világban is megjelenik, tárgyiasul, észrevehetővé, érzékelhetővé válik, még akkor is, ha a jog nem ezt a tárgyiasult formát oltalmazza. A szerzői művet meg kell alkotni, a találmányt igénypontokkal körül kell írni, az üzleti titkot, know-how-t annak átruházásához vagy használati engedély adásához valamilyen formában rögzíteni, tárgyiasítani kell. Az ötletnek is mindenképpen tárgyiasulnia kell, hogy az külső szemlélő számára érzékelhető legyen, függetlenül attól, hogy valamely speciális jogintézményi formába való illeszkedése okán jogi védelemben részesülhet-e. Az alkotási jelleget nélkülöző védjegyjogban szintén jelentkezik a tárgyiasulás. Ennél a jogalany, a vállalat kapcsolatát mutatja meg az érintett áruval vagy szolgáltatással, és a tárgyiasulás abban jelentkezik, hogy a védjegyoltalom alatt álló megjelölés magára az árura és a szolgáltatásra is vonatkozik, azt is megjelöli amellet, hogy utal a jogosultra is. Ez a szabály analógan a vállalat- és árujelzők tekintetében a kereskedelmi nevekre és más üzletjelzőkre is igaz.

A szellemi alkotások mellett ugyanakkor bizonyos személyiségi jogok is alkalmasak arra, hogy az eszmei valóságból kilépjenek, és a szellemi alkotásokon keresztül vagy attól függetlenül tárgyiasuljanak. Ezzel a tárgyiasulással az adott személyiségi jog elválasztásra kerül a személyiségtől, a legszemélyesebb jellegtől. Az egyes személyiségi jegyek ilyen fokú, kivételes leválasztásával, a legszemélyesebb jelleg megszűnésével a személyiségi jogi vonatkozás mint jogtárgy alkalmassá válik arra, hogy ha korlátozottan is, de forgalomképes jogosultsággá, vagyoni személyiségi joggá⁴ váljon. Az uralkodó állásponttal szemben, amely azt mondja, hogy a személyiségi jog nem lehet átruházható, örökölhető, felhozható az, hogy itt nem is a személyiségi jogról mint olyanról van szó. A jogtárgy a tárgyiasulása által ugyanis funkcióváltzáson esik át; másik világba lép át, és ebben a másik világban új feladatot kap: árukat jelölnek meg vele, szolgáltatás elnevezésére használják, gazdasági társaságot jelölnek meg vele, reklámcélra használják fel. Ennek okán a személyi szemlélet, a személyiségi jog ugyan nem enyészik el, de háttérbe szorul, és az árujellegű tulajdonság (dologi dinamika) domborodik ki. Jelen tanulmány a névnek mint a személyiségi jognak a vállalat- és árujelzők jogával összefüggő tárgyiasulását vizsgálja. Ezekben az esetekben a forgalomképesség megjelenése a más jogintézményi formában történő tárgyiasulás, a szellemitulajdon-jogok-

³ *Josef Kohler: Urheberrecht an Schriftwerken und Verlagsrecht. Ferdinand Enke, Stuttgart, 1906, p. 1.*

⁴ *Schultz Márton: A vagyoni személyiségi jog. A személyiségi jog vagyoni és személyi viszonyainak monizmusa a tárgyiasítható személyiségi jegyek vonatkozásában. Jogelméleti Szemle, 2019. 1. sz., p. 121–125.*

kal való kapcsolatbajutás okán lesz adott, hiszen a név ebből a szempontból kerül értékelésre. Ilyen más jogintézmény lesz a cégnév, a kereskedelmi név, a védjegyjog és a doménnév. A név ettől független, sui generis tárgyiasulása esetén ugyanakkor a jogtárgy szintén kikerül a személyiség belső magvából, és vagyoni viszonyok tárgyává válik, amely által szellemi tulajdon-jogi jelleget mutat fel (dologi hatályú) átruházhatósága és a személyiségi jog jogosultjának halála utáni továbbhasználhatósága okán.⁵ E jogintézmények joggyakorlatában és jogirodalmában is a jogi értékelés sokszor félrecsúszik, illetve homályos, kidolgozatlan. *Jelen tanulmány a klasszifikációra tesz kísérletet azért, hogy az e jogtárgyak közös, individualizáló képességéből eredő ellentétes irányú (centrifugális) folyamatokat tárja fel: hogyan szűrődik be a személynév védelme a vállalat- és árujelzők körébe, illetve hogyan szűrődik be a vállalat- és árujelzők joga a személyiség (név) védelmébe.*

1. A NÉV MINT SZÓBELI MEGJELÖLÉS VÉDELME ÉS JOGALKATA

1.1. Az egyes személyiségi jegyek tárgyiasulása

A személyiségi jog, a személyiség egyes külső megnyilvánulásai, az egyes személyiségi jegyek a külvilág tárgyaival, a dolgokkal szemben olyan javak, amelyek nem mint birtokba vehető testi tárgyak jelennek meg, hanem olyan eszmei, testetlen javak, amelyeket a jog azon oknál fogva oltalmaz, hogy az embernek ezeken is állhat fenn jogos érdeke. A személyiségi jogok ugyanakkor, hasonlóan a szellemi alkotásokhoz, kapcsolatba kerülhetnek testi tárgyakkal, és manifesztálódhatnak is azokban valamilyen módon.

A tárgyiasulást már *Törő Károly* is több vonatkozásban mint a személyiségtől való viszonylagos elválást használja, amely elválás sosem lehet teljes.⁶ A tárgyiasulás álláspontunk szerint az ún. tárgyiasítható személyiségi jegyek esetében lehetséges a személyiségi jogon belül, idesorolva azokat az attribútumokat, amelyek a személyiség külső megjelölésére szolgálnak, illetve a személyiségre vonatkozó információ formájában jelennek meg.⁷ Ez a tárgyiasulás megvalósulhat képmás vagy hang felvételével, valamilyen eszközzel történő rögzítéssel. *Törő* szerint a modell „a személyisége külső megnyilvánulását hordozó képet nyújtja a műalkotáshoz”.⁸ A titoknál is általában a jogi védelem tárgya nem maga a titok, hanem annak külső megnyilvánulása,⁹ amely mint üzleti titok kifejezetten vagyoni értékű.¹⁰ A Pécsi Ítéltábla is kiemeli, hogy a cégnév a bejegyzése után a névadó tag személyétől függetlenné

⁵ *Diethelm Klippel*: Der zivilrechtliche Schutz des Namens. Eine historische und dogmatische Untersuchung. Ferdinand Schöningh, Paderborn, 1985, p. 497.

⁶ *Törő Károly*: Személyiségvédelem a polgári jogban. KJK, Budapest, 1979, p. 28–29.

⁷ *Schultz*: i. m. (4), p. 117–120.

⁸ *Törő*: i. m. (6), p. 543.

⁹ *Törő*: i. m. (6), p. 431

¹⁰ *Törő*: i. m. (6), p. 492.

válik, a társasághoz kötődik.¹¹ A névnél *Törő* azonban eleve máshogy operál, ugyanis mivel a név a személyiségnek nem része, ezért először személyesülnie kell, s azután lehetőség van arra is, hogy bizonyos fokban elváljon, tárgyiasuljon például az ember halálával vagy kereskedelmi név átszállása, öröklése által.¹² A személyiségi jegyek tárgyiasulása tehát nem jelent mást ez alapján, mint azt, hogy a személyiségi jogok mint testetlen javak valamely testi tárggyal kapcsolatba kerülnek, ilyen kapcsolat alakulhat ki a vállalat- és árujelzőkkel is.

1.2. A név viselése és a név használata

A törvényi szabályozásban mind a névviselés-, mind a névhasználat-fogalom használata előfordul, így kérdéses lehet, melyik alatt mit értünk, illetve hogy van-e a két fogalom között egyáltalán különbség. Néhány jelentősebb törvény fogalomhasználata sem következetes. A Polgári Törvénykönyv (Ptk.)¹³ a személyiségi jog megsértéseként a névviseléshez való jog megsértését nevesíti [Ptk. 2:43. § f) pont], ugyanakkor a Ptk. 2:49. § (2) bekezdésében a név használatát említi a felvett név esetén. A Ptk. szerint a jogi személy a nevét szintén viseli [Ptk. 3:6. § (1) bek.]. A házastársak névviseléséről rendelkező szakaszok azonban következetesen a névviselés szót alkalmazzák (Ptk. 4:27-28. §), hasonlóan az anyakönyvi törvényhez (2010. évi I. tv.). Az egyes címek és rangok megszüntetéséről rendelkező törvény (1947. évi IV. tc.) használatot említ.

A régi Ptk. 77. § (4) bekezdés 1. mondata is következetlen volt: a névviselési jog megsértésének a jogosulatlan használatot tekintette. A névbitorlás tényállásával kapcsolatban idézhetnénk *Göttét*, aki a századfordulón, a BGB hatálybalépésekor fejtette ki aggályait a név megsértéséről rendelkező 12. §-ról, illetve annak kodifikációs előzményeiről: „Először úgy kellett volna nevezni [a sértő magatartást]: Aki illetéktelenül nevet visel (*führt*), később: visel vagy használ (*führt oder gebraucht*), aztán: felhasznál (*sich bedient*), és most úgy nevezik: használ (*gebraucht*).”¹⁴

Megyeri-Pálffy Zoltán azon az állásponton van, hogy jelentésbeli különbség nincs a két szó között, szerinte a két fogalom egymást feltételezi, „ugyanis aki egy nevet használ, annak azt viselnie is kell, ellenkező esetben más természetes személy nevét használná, ami jogellenes magatartás”.¹⁵ *Balás P. Elemér*nél a névhasználat a tágabb fogalom, amibe a névviselés is beletartozik.¹⁶ *Götte* már 1899-ben tartalmi megkülönböztetést ad: a név viselése alatt kizárólag csak azt érti, amely néven a névre jogosult személy fellép, míg használaton azt, ha valaki

¹¹ ÍH 2007. 84. (Dombai).

¹² *Törő*: i. m. (6), p. 288–289.

¹³ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

¹⁴ *Götte*: Einiges über das Namensrecht des bürgerlichen Gesetzbuches. Archiv für bürgerliches Recht Bd. 15 1899, p. 322.

¹⁵ *Megyeri-Pálffy Zoltán*: Név és jog. Gondolat, Budapest, 2013, p. 100.

¹⁶ *Balás P. Elemér*: A személyiségi jog. In: *Szladits Károly* (szerk.): Magyar magánjog I. Grill, Budapest, 1941, p. 655.

a nevet valamilyen irányban felhasználja (*benutzt*).¹⁷ Valószínűleg ezen elhatárolás alapján mutat rá a *Reichsgericht* a Graf Zeppelin-ügyben, hogy a név nem átruházható, és a problémát onnan kell megközelíteni, hogy a névviselésre jogosult a neve használatát – amely a név viselésétől megkülönböztetendő – egy másik személynek szerződéssel átengedi, azaz lemond ezzel a személlyel szemben azon jogáról, hogy számára a név használatát megtiltassa.¹⁸ *Görög Márta* sem azonos fogalomként kezeli a két fogalmat, és elsősorban arra mutat rá, hogy a Ptk. csak a névviselést szabályozza, a névhasználatról nem rendelkezik.¹⁹

A régi Ptk. még tartalmazott a névjog gyakorlására vonatkozó általános szabályt, amikor deklarálta, hogy mindenkinek joga van a névviseléshez. Ez a szabály a személyiség generálklauzulájában virtuálisan most is benne van, már csak azért is, mert ezt a tételt a névviselési jog megsértése is feltételezi. Mi elsősorban a névhasználatra fókuszálunk, tekintettel arra, hogy a névviselés alatt társadalmi viszonyokban az adott néven való fellépést értjük, amely által a névviselés a személyiség eszmei, erkölcsi oldalát emeli ki, így ez a vállalat- és árujelzőkkel nem tud kapcsolatba kerülni. Azt, hogy a név használata milyen jogosultságokban ölt testet, nem kívánjuk teljes körűen körüljárni, csak a vizsgálat szempontjából releváns vonatkozásait. *Balás* a névhasználat átengedését elsősorban a kereskedelmi, üzleti élettel kapcsolatban látja relevánsnak.²⁰ Mi azon az állásponton vagyunk, hogy nem a kereskedelmi tevékenység a meghatározó a névhasználatba tartozó jogosultságok meghatározásánál, hanem abból kell kiindulni, hogy a név használatával annak szóbeli megjelölési, azonosítási funkciója nemcsak a jogosult személyre vonatkozik (ez a névviselés), hanem az egyediesítő és identifikációs funkció az adott személyt valamely fizikai vagy eszmei dologgal hozza kapcsolatba, mintegy hidat teremtve a személy és ezen „tárgy” között.²¹ A névhasználat jogába tartozó egyes tételes jogosultságok a névviselés jogából válnak ki természetes személy esetén (a név tárgyiasulása).²² A jogi személyek vonatkozásában a jogi személyt jelölő név minden esetben kapcsolatba kerül az általa végzett tevékenységgel, ezért őt csak a névhasználat joga illeti meg. Ez a funkcióváltozás az, amely részben kiszakítja az addig egyedül névként funkcionáló szóbeli megjelölést, és berántja a dologi dinamika szabályai alá, elsősorban a vállalat- és árujelzők közé.

A névviselés tehát elsősorban a személyiség eszmei oldalát védi, a névhasználat pedig valamilyen funkcióhoz kötött joggyakorlást jelent. A névviselési jogból keletkezhet a névhasználat, lényegében ez a név tekintetében a tárgyiasulás pillanata. A névhasználat azon funkcióra redukálódik, amely jogtárggyal, dologgal, fogalommal a név kapcsolatba kerül,

¹⁷ *Götte*: i. m. (14), p. 322.

¹⁸ RGZ 74, 312.

¹⁹ *Görög Márta*: A kereskedelmi név védelme. In: *Faludi Gábor, Lukácsi Péter* (szerk.): A védjegy törvény magyarázata. HVG-ORAC, Budapest, 2014, p. 591.

²⁰ *Balás*: i. m. (16), p. 652.

²¹ Amennyiben ez a kapcsolat hiányzik, a magatartás nem sérti a személyiségi jogot, I. BH 2003. 149. (Nárcisz).

²² Vö. különösen: BH 1997. 476. (Pick), BH 1990. 255. (Rorárius).

ugyanakkor ennél szélesebb körre, más funkciókra is kiterjedhet. Ilyen lehet az, ha valamely vállalat cégnevét védjegyként bejegyzik. A megjelölések tekintetében ugyanis leginkább a szóbeli megjelölések között van átjárás, mert ezeket védi a legtöbb jogintézmény, így beszélhetünk a védjegyjog megsértéséről cégnévben való szerepeltetéssel,²³ a cégnév sérelméről doménnévben való használatlalt,²⁴ a doménnév megsértéséről cégnévben való használatlalt, a családi név kereskedelmi névként, üzletjelzőként való használatáról²⁵ stb.

A névhasználati jog ezzel szemben nem válhat sosem névviseeléssé, egy funkció szerinti megjelölés nem válhat a jogalany általános megjelölésévé, magánjogi szempontból ezért nem értelmezhető a védjegyként bejegyzett nemesi cím a családi név részeként, illetve a szintén védjegyként bejegyzett parabolikus doktori cím természetes személy viselt nevének részeként.²⁶ Erre a személyiségi jog védelme, a névjog gyakorlása nem terjed ki, hiszen itt a joggal való visszaélés az előbb említett funkcionalitás kijátszásában, figyelembe nem vételében rejlik.

1.3. A névfunkció megszerzése

A német jog a névviseeléshez fűződő személyiségi jog dogmatikáját sokkal jobban kibontja, idesorolva azt a követelményt is, amely szerint a megjelölésnek névfunkcióval (*Namensfunktion*) kell bírnia. Névfunkciója akkor van egy névnek, ha egy személyt vagy vállalatot jelöl meg.²⁷ Névfunkció kétféleképpen alakulhat ki: forgalomban való részvétellel, illetve megkülönböztetőképességgel. A megkülönböztetőképesség esetén a megjelölés alkalmas arra, hogy személyeket, vállalatokat a (kereskedelmi) forgalomban egyéniesítve megjelentsen, így nem alkalmasak erre a tömegmegjelölések, tömegnevek. A megkülönböztetőképesség el is veszíthető, ha a megjelölés az általános szóhasználat részévé válik, és ezáltal megszűnik az egyediesítő, megkülönböztető jellemzője, ezáltal pedig a névfunkciója is.

A másik esetkör a forgalomban való részvétellel való szerzés, amely akkor bír jelentőséggel, ha a megkülönböztetőképesség hiányzik, de a (kereskedelmi) forgalomban részt vevő személyek jelentős (nem jelentéktelen) része a megjelölésben egy meghatározott személyt, vállalkozást ismer fel.²⁸ A névfunkció a forgalomban való részvétellel ugyanakkor korábbi jog ellenében is megszerezhető, ha a névjog jogosultja a használatlalt szemben nem lép fel, és annak feltételei fennállnak. Ezt az álláspontot követi a Kúria gyakorlata is,²⁹ és ennek hiánya esetén nem is állapítja meg azt.³⁰ Ez természetesen csak az olyan megjelölések esetén

²³ BH 1993. 92. (DLH).

²⁴ BDT 2008. 20. (*rekviem.hu*).

²⁵ BH 1994. 21. (Rác).

²⁶ *Martin Schultz*: Mißbrauch von Titel. FORVM, 7. évf., 2017, p. 177.

²⁷ *Steffen Bunnenberg, Christian Schertz*: § 13. Namensrecht. In: *Horst-Peter Götting, Christian Schertz, Walter Seitz* (szerk.): *Handbuch des Persönlichkeitsrechts*. CH Beck, München, 2008, p. 253.

²⁸ Uo.

²⁹ BH 1997. 476. (Pick), BH 1993. 350. (Herz), Legf. Bír. Pf. IV. 21007/1992. (Láng), BH 1994. 21. (Rác).

³⁰ BH 1990. 255. (Rorárius).

érvényesül, amelyek rendelkeznek korábbi jogosultsággal, névjoggal, a pusztán gondolati úton létrehozott, kitalált megjelölések esetében nem. Az alábbiakban négy olyan jogintézményről lesz szó, amelyben a jogalany neveként funkcionáló szóbeli megjelölés eltérő jogintézményi formában is névfunkciót szerezhet, a személyiségtől ezáltal elválhat, tárgyiasulhat. Idesorolható a cégnév, a védjegy, a kereskedelmi név és a doménnév is. Ezt követően a név ettől független, önálló tárgyiasulása kerül bemutatásra, különösen abban a tekintetben, mi-
ben különbözik ez a vállalat- és árujelző formájában történő tárgyiasulástól.

2. CÉGNÉV

2.1. Általános gondolatok

A személyiségi jogba tartozó névjog működési mechanizmusa vonatkozásában számos vagyoni elemet találhatunk, amelyek elsősorban külön, speciális jogintézmény vonatkozásában jelentkeznek, mint amilyen a védjegy mellett a cégnév is. *Apáthy István* már 1873-ban így fogalmaz: „nem szenved kétséget, hogy bizonyos czégek elvitázhatlan értékkel bírhatnak, melynek felhasználásától, ha mások érdekei nem sértetnek, jogosan senki meg nem fosztható”.³¹ A személyiségi jog által az ember, és tágabb értelemben a jogalany személyi, nem vagyoni érdekei kerülnek védelmezésre, s a vagyoni érdekek ezen dogmatikai felfogásnál fogva háttérbe szorulnak. Noha a cégnév védelmét elsősorban a jogi személyekhez kapcsolják, az kapcsolatba kerülhet a természetes személyek névvédelmével is, különösen abban az esetben, ha az a cégnévben szerepel. A természetes személy nevének, illetve a cégnévnek a védelme eltérő dogmatikai karaktert mutat fel, amely a névviselés-névhasználat terminus dogmatikai elhatárolásában is jelentkezik. Mi azt vizsgáljuk, hol érhető tetten a cégnév szabályozásában a személyiségi jogi pillanat, és ez mennyiben jelent korlátot a cégnévre vonatkozó jogosultság gyakorlása szempontjából.

2.2. A cégnév mint alanyi jog elhelyezése a magánjog rendszerében

A cégnév alanyi jogi jellegének meghatározása által közelebb kerülhetünk azon kérdés megválaszolásához, milyen mögöttes szabályok alkalmazandóak dogmatikailag a cégnévre. Ez a mögöttes szabályrendszer ugyanis jelentősen meghatározza a cégnévvel való rendelkezés korlátait, amely magának a gazdasági életben, a kereskedelmi forgalomban való részvételnek bizonyos tekintetben a korlátját képezheti. Célszerű ezeket felvázolni a tételes szabályok ismertetése előtt, osztályozásunk szempontjából ugyanis vezérfonalként szolgálnak.

A személyi eszme magánjogi térhódítása előtt a magyar jog a cégnévre vonatkozó szabályokat kifejezetten a kereskedelmi jog körében tárgyalta kizárólagosan. Ennek oka nyil-

³¹ *Apáthy István*: A magyar kereskedelmi törvénykönyv tervezete. Franklin, Budapest, 1873, p. 38.

vánvalóan a cégnév szabályainak rendszerbeli elhelyezésében rejlik, arról ugyanis a kereskedelmi jogról szóló törvény rendelkezett. A személyiségi jog magánjogi alanyi jogi jellegét tagadó álláspont ezt ezen túl az eszmei javak (mai fogalmainkkal élve a szellemi alkotások) körébe sorolta a képmáshoz való joggal egyetemben.³²

A személyiségi jogok századeleji térhódítása eltérő dogmatikai felosztást implicált. *Bozóky Alajos* a polgári név mellett a kereskedő nevét (cég) a név egy fajtájának tekinti, ezzel szemben a jegyek csoportjába tartozónak a címet, a pecsétet, az áru- és védjegyet, és kitér a névre mint jegyre, azaz a névre mint áru-, illetve üzletjelzőre.³³ A személyiségi jogi rendszer szempontjából jelentős, hogy – *Gierkéhez* hasonlóan³⁴ – a névjogot, illetve a jegyen való jogokat a személyiségi jogok közé sorolja, azokat ott azonban részletesen nem fejti ki, hanem külön fejezetbe viszi át az erre vonatkozó joganyagot, amely valaminemű érdemi különállást feltételez, ennek okát azonban *Bozóky* nem adja meg. A cégnév ezzel jelenik meg elsőként a személyiségi jogi oltalom körében. Ennek azért van jelentősége, mert a magánjogi kodifikáció során a személyiségi jogi rendelkezések között elhelyezett névjogi igény kizárólag az ember, a természetes személy ez irányú jogát kívánta védelemben részesíteni. *Meszlény* különválasztja e két jogot. A céget az önálló vagyoni immateriális javak csoportjába tartozónak tekinti, amelyek a vagyonhoz elválaszthatatlanul kapcsolódnak. A névjogot a személyi immateriális javak közé sorolja, amelyek csak a természetes személyeket, az embert illethetik meg.³⁵ Ezek közül elsősorban a névjognál gondolkozik el *Meszlény* annak eltérő jogi jellegén. Míg a személyi immateriális javak mindegyike vitathatatlanul megillet minden embert, addig a névjognál (emellett a családi állást és a testületi tagságot is idesorolja) kérdésként jelentkezik annak megállapítása, hogy az egy adott személyt megillet-e, személyi javai körébe tartozik-e.³⁶ *Meszlény* ezen gondolatmenete – amelyet 1909-ben fogalmaz meg, és amely a magyar jogi dogmatikában egyedülálló –, mutat kísérteties hasonlóságot a német jogi terminológiában a BGH által 1999-ben elismert személyiség vagyoni vonatkozásainak elméletével.³⁷

Vizsgálatunk szempontjából annak van kiemelkedő jelentősége, hogy a cég rendszertani, dogmatikai elhelyezése a névhez gravitált. Ebben jelentett változást *Balás P. Elemér* elmélete, aki sokkal jobban teret engedett a személyi szemléletnek, és a személyiségi jogokat sokkal inkább – a korábbi szerzőkkel ellentétben – legszemélyesebb jellegű jogokként közelíti meg, és elhatárolja azokat az iparjogvédelmi, szerzői jogi jogosultságoktól. Ennek legélesebb tet-

³² *Zlinszky János, Reiner János*: Magyar magánjog mai érvényében. Franklin, Budapest, 1902, p. 552.

³³ *Bozóky Alajos*: A személyijogokról. In: *Fodor Ármin* (szerk.): Magyar magánjog I. Singer és Wolfner, Budapest, 1905, p. 464.

³⁴ *Otto von Gierke*: Deutsches Privatrecht Band, I. Verlag Duncker & Humblot, Leipzig, 1895, p. 717.

³⁵ *Meszlény Artur*: A svájci polgári törvénykönyvről. Atheneum, Budapest, 1909, p. 173.

³⁶ Uo., p. 187–188.

³⁷ *Horst-Peter Götting*: Persönlichkeitsrechte als Vermögensrechte. Paul Siebeck, Tübingen, 1995; BGHZ 143, 214. (Marlene Dietrich); OGH U. 17 Ob 2/10h (Maria Treben).

tenérése az, hogy a cég védelmét a név védelméről teljes leválasztotta azon az alapon, hogy az ember neve a cégtől eltérően nem a dologi dinamika alapján bírálendő el.³⁸

A német joggyakorlatban a céget kezdetben mint szellemi tulajdont (*Immaterialgüterrecht*) fogták fel.³⁹ Ez a felfogást később egy kifejezetten, tisztán személyiségi jogi jellegű osztályozás követte mind a joggyakorlat,⁴⁰ mind a jogtudósi réteg, különösen *Otto von Gierke*⁴¹ vonatkozásában. *Götting* mutat rá, hogy az uralkodó felfogás a cégre való jogot vegyes jellegű jogosultságnak (*Mischrecht*) tekinti, amely személyiségi jogi és szellemi tulajdon-jogi vonásokat is felmutat, illetve arra is, hogy a német legfelső bíróság joggyakorlata nem egyezéses a cégnév jogi jellege tekintetében.⁴² *Götting* szerint a cégnév szellemi tulajdon-jogi (*immaterialgüterrechtliche*) besorolása teljes mértékben megvalósul, hiszen a jog minden korlátozás nélkül továbbruházható, illetve dologi (*quasidinglichen*) hatállyal örökölhető is. Ez igaz akkor is, ha a cég bizonyos személyi vonatkozásokat is felmutat, mert ezt a szellemi tulajdon-jogok egyébként is túrik.⁴³ Ilyen adott esetben valamely személy nevének mint személyiségi jognak cégnévben való szerepeltetése, *tárgyasítása*.

A polgári jogi kodifikációban, az 1959-es Ptk. elfogadása során az a nézet nyert teret, amely absztraktnan, a jogi személyekre is kiterjesztette a személyiség – és ezzel a név – védelmét.⁴⁴ Ez az álláspont a továbbiakban is fennmaradt,⁴⁵ és ezen a Ptk. 1977-es novelláris módosítása sem változtatott. Ugyanígy a személyiségi jogi szabályozásban helyezte el azt a jogirodalom is, amely fenntartotta a burzsoá „cég” elnevezést.⁴⁶ Ez *Bozóky* korábban bemutatott kategorizálásával egyező, azonban *Bozóky* nem a jogképesség miatt helyezte el a cég(névre) vonatkozó szabályokat a személyiségi jogban, hanem mert ő a céget a név egy speciális, meghatározott életviszonyokra (kereskedelmi ügyletek) vonatkozó alfajának tekintette.

Az 2013. évi V. törvény, a Polgári Törvénykönyv (Ptk.) hasonlóan a személyiségi jogi szabályozásban találta meg a cégnév védelmének a helyét. A Ptk. azonban bizonyos vonatkozásokban eltér az 1959-es Ptk. szabályaitól. A kodifikáció során a természetes és a jogi személyekre vonatkozó rendelkezéseket külön könyvben szabályozza a törvény, és a személyiségi jog az „ember mint jogalany” elnevezést viselő második könyvben került elhelyezésre. A személyiségvédelmet terjeszti ki a jogi személyekre a Ptk. 3:1. § (3) bekezdése. Míg a 1959-es Ptk.-ban bizonyos személyiségi jogok jogalanyiságból folyó jellegét a közös szabályozás

³⁸ *Balás*: i. m. (16), p. 650.

³⁹ *Götting*: i. m. (37), p. 118.

⁴⁰ RGZ 58, 166, 169; RGZ 70, 226, 229; RGZ 158, 226, 230.

⁴¹ *Gierke*: i. m. (34) p. 702.

⁴² *Götting*: i. m. (37), p. 118–119.

⁴³ *Götting*: i. m. (37), p. 122.

⁴⁴ 1959. évi IV. tv. 77. § (3)-(4) bek.

⁴⁵ *Törő*: i. m. (6), p. 330.

⁴⁶ Uo.

implikálta,⁴⁷ addig a Ptk. ezen utaló szabálya a jogi személyek személyiségvédelmére olyan szabályok alkalmazását rendeli, amelyek eredetileg – azaz jogalanyiségüknél fogva – nem lennének alkalmazandók rá. Ezt az álláspontot erősíti meg, a rendszertani elhelyezésen túl is, a Ptk. 2:42. § (2) bekezdése, amely arról rendelkezik, hogy a személyiségi jogok az emberi méltóságból fakadnak. A Ptk. ezzel akként foglal állást, hogy a cégnév mint a gazdasági társaság neve a személyiségi jogra vonatkozó szabályok alapján bírálendő el mindaddig, míg a védelem nem csupán az embert illeti meg.

2.3. A védelem közös alapja: a jogképesség

Természetes személyek esetén a (polgári) név a személyiségtől független, azon kívül álló jelenség, amely azonban alkalmas arra, hogy a személyiséget szóban megjelölje, azt felidézze. Hasonló funkciója van a cégnévnek a gazdasági társaságok vonatkozásában. Mind a természetes személy polgári nevének, mind a cégnévnek az alanyi joga a jogképességhez kapcsolódik.⁴⁸ A Ptk. álláspontja ettől eltér: a személyiségi jogokat, így közöttük a névvelési jogot is az emberi méltóságból fakadónak tekinti, és ezt a védelmet terjeszti ki a jogi személyekre. Valóban vannak olyan jogok, amelyek az ember „testi-lelki realitásánál”⁴⁹ fogva csupán az embert illetik meg, azonban vannak olyan jogok, amelyek esetében az alanyi jog a jogképességre vezethető vissza. Ilyen jog a névjog is. Ezen azonosság ellenére azonban a névjog vonatkozásában természetes személy esetén az emberi méltóság, az általános személyiségi jog mint alapjog magánjogi kisugárzása okán más megítélés alá esik, mint a gazdasági társaságok nevei. Ez a különbség az embert megillető speciális értékminőség, a név mögött rejtőző személyiség, illetve a gazdasági társaság személyisége tekintetében érhető tetten.

A gazdasági társaságok mint jogi konstrukciók nélkülözik az emberi méltóság bármilyen irányú védelmét. Céljuk a vagyoni, gazdasági, profitorientált jellegben rejlik, és ennél fogva a név mögött, a név által megjelölt jogi személyiségüket is alapvetően ez határozza meg. Pont az emberi méltóság védelmének hiánya okán nem beszélhetünk náluk olyan személyiségképről (életképről), amely pusztán nem vagyoni érdekekhez lenne köthető. Vannak természetesen nem haszonszerzési céllal létesített jogi személyek, alapítványok, egyesületek is, amelyek esetén ez a vagyoni elem nem mutatható ki ilyen formában. Ez nem jelenti azonban azt, hogy a természetes személyekhez hasonló, azok emberi méltóságán alapuló védelemben részesülnének. Esetükben a védelem alapját a jogképesség biztosítja anélkül, hogy az emberi méltóság, az emberi értékminőség bármilyen módon is kiterjedne rájuk.

⁴⁷ Petrik Ferenc: A személyiségi jogok vázlata. In: *Petrik Ferenc* (szerk.): *A személyiség jogi védelme*. KJK, 1992, p. 18.

⁴⁸ *Petrik Ferenc*: A névvelés. In: *Petrik*: i. m. (47), p. 70.

⁴⁹ *Görög Márta*: A jogi személy személyi értéke. *Jogtudományi Közlöny*, 66. évf. 11. sz., 2011, p. 570.

2.4. Az elsőbbség követelménye

Az elsőbbség elve általános szinten az ütköző jogosultságok esetén alkalmazandó elv. Az időbeli elsőbbség az az elv, amelynek alapján az a személy tekintendő jogosultnak, akinek a joga hamarabb elismerésre került (elsősorban a dologi jogok rendezőelve). Valószínűleg ennél fogva mondja *Balás P.*, hogy a cég(név) a polgári névvel ellentétben a dologi dinamika alapján működik.⁵⁰ Az elsőbbség elve az iparjogvédelem területén is általánosan érvényesül. A bizonyítás szempontjából lényeges, hogy az időbeli elsőbbség vizsgálatának lajstromozást igénylő jogok tekintetében van jelentősége (pl.: szabadalom, védjegyjog). Meglepő módon ez az elv a megjelölések jogában máshol is érvényesül a doménnév – mint lajstromozható jogosultság – esetében.⁵¹ Cégnév esetében ez az ún. név- vagy cégkizárólagosság követelményében manifesztálódik, így a (cég)névhasználat joga azt illeti meg, aki a cégbejegyzési kérelmet elsőként nyújtotta be.⁵² Be nem jegyzett kereskedelmi név, üzletjelző⁵³ (illetve lényegileg hasonlóan a Ptk. 2:49. § szerinti felvett név) esetében a rendszeres használat bír kiemelkedő jelentőséggel a jogosultság megszerzése tekintetében, itt ugyanis nincs lajstromozás, amely a jog korábbiságát tanúsítani tudná.⁵⁴

Ugyancsak nem érvényesül az elsőbbség követelménye a *névviselés* vonatkozásában polgári név esetében, amely szintén lajstromozást (anyakönyvezést) igénylő jogosultság. Ennek oka az, hogy a névviselési jogosultság a személyiség belső magvához közelebb áll a névhasználatnál, és azt az emberi méltóság joga sokkal jobban áthatja. Ennek okán létezhetnek azonos nevű személyek (*homonyma*), és tulajdonképpen az emberi méltóság az oka annak, hogy saját neve *viselésétől* senki nem tiltható el. Polgári név esetén tehát nem számít az elsőbbség, olyannyira, hogy a fennálló jogszabályok még testvérek között sem tiltják az azonos családi és utónevet, kivéve ha egy napon születtek.⁵⁵ Jóllehet a polgári név mint szóbeli megjelölés céljának is a kizárólagos viselés, az összetéveszthetőség elkerülése felel meg.⁵⁶ A természetes személyek névvédelme vonatkozásában ennél fogva a jogosulatlanság feltétele a névhasználat, így a cégnévként való használat esetén is, a jogosult engedélyének hiánya lesz.

⁵⁰ *Balás*: i. m. (16), 655.

⁵¹ ÍH 2014. 58. (*facebook.hu*): „A doménnév regisztrációja és használata a védjegyhez hasonló lajstromozást igénylő jog...”

⁵² Ptk. 3:6. § (1) bek., Ctv. 6. § (1) bek.

⁵³ A svájci jog korábban lehetőséget biztosított üzletjelző, kereskedelmi név cégnyilvántartásba való bejegyzésére, éppen bizonyítási okoknál fogva. Lásd ehhez *Brunovon Büren*: Ueber die Beschränkungen des Rechtes, den eignen Namen zu gebracuhen. Schweizerische Juristen-Zeitung (Revue Suisse de Jurisprudence), 44. évf. 5. sz., 1948, p. 65.

⁵⁴ A német védjegy törvény e tekintetben ismeri az ún. be nem jegyzett védjegyet, szó szerinti fordításban használati védjegyet (Gebrauchsmarke), amely szintén ezen forgalomban való részvételnek van alávetve. (§ 4 Nr. 2 MarkenG).

⁵⁵ 2010. évi I. tv. 44. § (5) bek. „Az ugyanattól az anyától származó, ugyanazon a napon született gyermekek nem viselhetnek megegyező utónevet.”

⁵⁶ *Raffay Ferencz*: Magyar Magánjog I. Sziklai Henrik kiadása, Eperjes, 1906, p. 206. 1. lj.

2.5. A cégnév mint lajstromozást igénylő megjelölés

A cégnév mint megjelölés meghatározására több modell alakult ki. A cégnév lehet szóbeli megjelölés, amelyen másnak nem áll fenn joga (ún. tárgyi cég).⁵⁷ Az ilyen szóbeli megjelölések esetén, a védjegyekhez hasonlóan, nem beszélhetünk szellemi alkotótevékenységről, ugyanakkor ezek bizonyos szempontból ötletnek, elgondolásnak tekinthetőek. Az ilyen szóbeli megjelölések cégnévkénti bejegyzése esetén mindig eredeti szerzésről beszélünk. A jogi személy társaságnak mindenki mástól függetlenül keletkezik joga a név viselésére. Ezt a modellt támasztja a hatályos cégtörvény (Ctv.)⁵⁸ is a cégnév alapjául.

A cég nevében lehet szerepeltetni természetes személy nevét, más cég nevéből levezetett megjelölést, annak részét, védjegyet vagy be nem jegyzett kereskedelmi nevet is. Ezek közös jellemzője az, hogy valamely más, szóbeli megjelölés formáját öltött jogtárgy képezi a bejegyzés alapját. Attól függetlenül, hogy ez a jogosultság kit illet meg, a cégnév szerzése származékos, hiszen egy korábbi jogból eredeztethetjük a cégnevet (származékos jogalapítás).⁵⁹ Amennyiben a cégnév a természetes személy, elsősorban a cégtulajdonos vagy valamely alapító nevét tartalmazza, úgy a névbeli cég elnevezés volt korábban elterjedve.⁶⁰ Vegyes cégről akkor beszélhetünk, ha valamely személy neve mellett más szóbeli megjelölés is szerepel (*Fehérváry* példája: Papp Imre Műbutorgyár r.t.),⁶¹ a fantáziaszóbeli képzett cég esetén egy kitalált megjelölés a cégnév védelmének tárgya. A hatályos német jog hasonló terminológiával operál (*Sachfirma, Personenfirma, Fantasiefirma*).⁶²

A hatályos szabályok a jogi személyek, a gazdasági társaságok esetén nem teszik kötelezővé a polgári név használatát, a Kt.-hez⁶³ hasonló konstrukciót az egyéni vállalkozókra vonatkozó szabályok tartalmazzák, mert ez esetben is az egyéni vállalkozó a saját nevét köteles használni.⁶⁴ Hasonló szabályozást követett a német kereskedelmi törvény (HGB) is, azonban mára lehetőség van arra, hogy a kereskedő polgári nevétől (az anyakönyv szerint őt megillető névtől) eltérő nevet válasszon cégének.⁶⁵ Annak ellenére, hogy a társasági jogi rendelkezések nem teszik főszabállyá a polgári név bejegyzésének kötelezettségét, erre a jog továbbra is lehetőséget nyújt. Ha egy személy nevét kívánják a cégnévben szerepeltetni, akkor ahhoz a jogosult hozzájárulása szükséges, amelyet a bejegyzési kérelemhez mellékelni kell.⁶⁶ Ezen

⁵⁷ *Fehérváry Jenő*: Magyar kereskedelmi jog rendszere. Grill, Budapest, 1941, p. 39.

⁵⁸ 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról.

⁵⁹ *Szladits Károly*: A magánjogi tényállások. In: *Szladits Károly* (szerk.): Magyar magánjog I. Grill, Budapest, 1941, p. 251.

⁶⁰ *Fehérváry*: i. m. (57), p. 39.

⁶¹ Uo.

⁶² *Klaus J. Hopt, Hanno Merkt, Markus Roth, Adolf Baumbach*: Handelsgesetzbuch, 35. Aufl., Beck, München, 2012 § 17 Rn 6.

⁶³ 1875. évi XXXVII. törvénycikk kereskedelmi törvény, a továbbiakban: Kt.

⁶⁴ 2009. évi CXV. tv. 16. § (4) bek.

⁶⁵ *Hopt, Merkt, Roth, Baumbach*: i. m. (62) § 19 Rn 8.

⁶⁶ Ctv. 2. sz. melléklet I. 3. a).

mellékletben ölt testet a korábbi jogra való jogosultság igazolása. A hozzájárulás mint jognyilatkozat alapvetően egyoldalú, ugyanakkor megadható szerződéssel is anyagi ellenszolgáltatás fejében. A hozzájárulás a társaság alapítása során apport formájában is megvalósulhat.⁶⁷ Ebből egyrésztől kérdésként jelentkezhethet, mi ennek a hozzájárulásnak a terjedelme, és mennyiben jelent ez korlátot a cégnév használata szempontjából, mennyiben jelent ez differenciát a tárgyi és a vegyes cégekhez képest, másrésztől következik az, hogy a névviselési jog jogosultját megilleti az a jog, hogy saját nevét cégnévként bejegyeztesse. A névviselési jog jogosultjának ez a jog elvezet bennünket a névjogi váromány kérdésköréhez.

2.6. A névjogban gyökerező váromány

Sem a hatályos cégjogi szabályok, sem a Ptk. névjogi rendelkezései nem tartalmazzák kifejezetten azt, hogy *a névjog jogosultját megilleti a jog, hogy nevét cégnévként bejegyeztesse* – ez a személyiségi jogi pillanat. Míg a védjegyjog esetén az erre vonatkozó lehetőség egy viszonylagos kizáró ok formájában ölt testet,⁶⁸ addig a Ctv. ezt melléklet formájában követeli meg igazolni.⁶⁹ A névjoggal mint személyiségi joggal alapvetően nem egyeztethető össze az, hogy a névjog jogosultja bármilyen vonatkozásban is lemondjon.

A cégnév bejegyzésének, használatának a korlátja a névszabatosság, a névkizárolagosság és a névvalódiság elve. Ezek közül elsősorban a névkizárolagosság bír jelentőséggel: ennek alapján a jogi személy nevének olyan mértékben kell különböznie a korábban nyilvántartásba vett más jogi személy nevéétől, hogy azzal ne legyen összetéveszthető. A jog lehetőséget biztosít arra is, hogy a név bizonyos vonatkozásának átruházása még azelőtt megtörténjen, mielőtt az a cégnévi minőséget megszerezne – ilyen pl. a korábban említett apportként való bevitel. Ez azt implikálja, hogy a névviselési jog jogosultját nemcsak a saját név cégnévként való bejegyzése illeti meg, hanem az is, hogy saját nevének cégnévként való használatát másnak átengedje. Ez a szabály nem a névhasználati jog gyakorlása, hiszen a név itt még nem került kapcsolatba a céggel, a gazdasági társasággal, itt még csupán egy várományi helyzetről beszélünk. Ennek a várományi helyzetnek az alapja értelemszerűen maga a névviselési jogosultság, hiszen csak olyan személy adhat jogszerűen engedélyt a neve cégnévként való bejegyzésére, akit a névjog megillet. Azzal, hogy a névjog jogosultja ez irányban lemond a neve használatáról, és hozzájárul ahhoz, hogy azt más személy használja, „az engedélyes kifogáshoz jut, amelynek segítségével a jogszerű névviselőnek a névviselés abbahagyására irányuló keresetét megerősítenítheti”⁷⁰. Ebben az esetben a személyiségi jogba való beavatkozás a jogosult hozzájárulása okán nem jogellenes.⁷¹ Az eredeti

⁶⁷ BH 1990. 476; BH 1994. 21. (Rácz).

⁶⁸ 1997. évi XI. tv. 5. § (1) bek. a).

⁶⁹ Ctv. 2. sz. melléklet I. 3. a).

⁷⁰ Balás: i. m. (16), p. 651.

⁷¹ Ptk. 2:42. § (3) bek.

jogosultat ezután továbbra is megilleti az a jog, hogy nevét cégnévként bejegyeztesse, ám ez nem használható joggal való visszaélésre sem a cégnév, sem más vállalat- és árujelzők vonatkozásában. Ezen túl a cégnév vonatkozásában az azonosnevűségre vonatkozó szabályokat be kell tartani, azaz újabb bejegyzést csak megkülönböztető toldással lehet eszközölni. A joggal való visszaélés kiterjesztő alkalmazásának alapja a szóbeli megjelölési jellegből fakad. Azzal ugyanis, ha a jogosult a neve cégnévként való használatát engedélyezi, nem lehet azt leszűkítően értelmezni. A cégnév gazdasági, kereskedelmi használatából ugyanis fakad az, hogy a cégnevet mint szóbeli megjelölést a jogosult doménnévként jegyezze be, azzal reklámozza magát, termékeit, szolgáltatását vagy a cégnevet egyébként védjegyként is lajstromoztassa. A cégnéven túli használat tekintetében ugyanakkor nem alkalmazhatóak automatikusan az azonosnevűségre vonatkozó szabályok, ezek tekintetében az eredeti jogosult megkülönböztető jelző nélkül felléphet a saját nevében az elsőbbség szabályai alapján, ha nem él vissza joga gyakorlásával (pl. *cybersquatting*). Ebben a tekintetben korlátként külön szerződéses kikötés vagy a bírói gyakorlat által a személyiségi jogra alapított kivétel, a felhasználáshoz kapcsolódó kifejezett hozzájárulás jelentkezhethet. Ezek a szabályok más szóbeli megjelölések tekintetében is alkalmazhatóak főszabály szerint, mindaddig, amíg névhasználatról beszélünk.

2.7. A cégbitorlás névbitorlástól való megkülönböztetésének elvi indokai

Az 1959-es Ptk. a személyiségi jogokat polgári jogi védelemben részesítette, kimondta e jogok alanyi jogi jellegét. A személyiségi jogok között került nevesítésre a névviseléshez való jog is. A törvény szakított a korábbi álláspontokkal, amelyek a személyiség védelme körében kizárólag a természetes személy nevét kívánták oltalmazni, tekintettel arra, hogy a Kt. 24. §-a a céggel szembeni jogosulatlan magatartások ellen kellő védelmet nyújt. A Ptk. az absztrakciós szintet akként emelte meg, hogy közös védelmet nyújtott a természetes személyek és a jogi személyek, illetve a jogi személyiség nélküli személyegyesülések tekintetében. A cégbitorlást a bírói gyakorlat azóta is a névbitorlás keretében értékeli, ha a speciálisabb jellegbitorlás nem valósul meg,⁷² és a személyiségvédelem keretében oltalmazza a cégnevet.⁷³ A bitorlási kereset közös nevezőre hozásával tulajdonképpen a Kt. szerinti cégbitorlási kereset *lex posteriorra* vált. Az, hogy mind a természetes személy nevének, mind a jogi személy nevének jogellenes használatát közös elvi alapokra lehetett helyezni, arra mutatott rá, hogy a név és az ember kapcsolata nem olyan szoros jellegű, hogy az embernek ezen jogot kizárólag biztosítaná. A közös elvi alapokra helyezés, az, hogy ugyanazon tárgyi jog biztosít jogot a cégnév és a polgári név érvényesítésére, kevésbé alkalmas arra, hogy e két alanyi jog tekintetében megfelelő különbségtétel alapjául szolgáljon. Ennek akkor van a legnagyobb jelentősége, ha a korábban említett várományi helyzet megsértése miatt a cégnév védelme

⁷² ÍH 2006. 22.

⁷³ ÍH 2004.107. ÍH 2007.37. ÍH 2009. 111., BDT 2009. 2. BDT 2010. 47.

a természetes személy jogával bizonyos tekintetben összemosódik. Ugyanígy jelentős lehet, ha más megjelölés (különösen a be nem jegyzett kereskedelmi név, üzletjelző) sérelme áll fenn, amivel kapcsolatban a tisztességtelen verseny szabályai is tekintetbe jönnek. De az is kiemелendő, hogy a cégnévként bejegyzett polgári névnek nyújtott védelem is elsősorban a cégnévnek szól, noha névbitorlási színezettel is bírhat. Mindenképpen célszerű lenne ezért konkretizálni a névjogi alanyi jogokat, illetve azok megsértésének az eseteit.

2.8. Állásfoglalás a cégnév tárgyiasulását illetően

A cégnév alanyi jogi, dogmatikai rendszerben való elhelyezése tekintetében a személyiségi jogi, személyhez fűződő jogi jelleg nem egyedülálló jelentőségű. A személyiségi jogi besorolás mellett a vagyoni értékű jogi jelleg, a szellemi tulajdon-jogi jelleg tekinthető jelentősnek. A cégnév a természetes személy nevéől több vonatkozásban is eltér. Ez az eltérés ölt testet már magában a névviselés-névhasználat fogalmi elhatárolásában, amely segíti a személyiség belső magvától távolabb eső jogosultságok, így a cégnév könnyebb dogmatikai finomhangolását. A cégnév a polgári névtől eltérően a gazdasági társaság profitorientált tevékenységét támogatja, s megjelölési funkciója lévén a társaság által kialakított, fejlődő goodwill értékéhez, azonosításához tesz hozzá.

A természetes személy polgári neve és a cégnév legjelentősebb elhatárolásaként jelentkezik azon körülmény, amely a cégnév kizárólagosságában ölt testet. Az elsőbbség, a névkizárólagosság az iparjogvédelmi jogokhoz hasonló monopolhelyzetet biztosít a gazdasági társaságnak, s általában a jogi személyeknek arra, hogy a cégnév, a jogi személy neve mint szóbeli megjelölés vonatkozásában a piaci szereplők, s általában a jogalanyok csak az adott céget ismerjék fel a névről. Ennélfogva a cégnév tulajdonképpen sokkal hatékonyabban betölti funkcióját a természetes személy nevéhez képest, amely az azonosnevűség miatt további korrekcióra szorul.

3. VÉDJEJY

3.1. A név mint korábbi jog

A védjegy tekintetében a személyi szemléletnek elsősorban akkor van jelentősége, ha a személy nevét védjegyként bejegyzik, bejegyezhetik, mert ebből a szempontból a név (illetve a képmás, hangfelvétel, jelmondat is) korábbi jognak minősül, amelynek anyagi jogi szabályai a személyiségi jog területére esnek. Védjegyként főszabály szerint bármilyen, a Vt. szerint

ábrázolható megjelölés lajstromozható,⁷⁴ amely alkalmas áruknak vagy szolgáltatásoknak más, hasonló áruktól vagy szolgáltatásoktól való megkülönböztetésére. A lajstromozás feltétele azonban az, hogy ne álljon fenn abszolút kizáró ok a védjeggyel szemben. Védjegyként tehát szabadon bejegyezhetők nevek is, a védjegy törvény (Vt.)⁷⁵ 5. § (1) bek. a) pontja mint relatív kizáró ok azonban a névviseelési jog sérelmével járó lajstromozással szemben védelmet nyújt a jogosultnak. A névjog (természetes személy neve, cégnév) tehát korábbi jognak minősül, s így e felett csak az arra jogosult személy rendelkezhet.

Az említett kizárási ok csupán utal a jogsérelemre, de nem határozza meg annak megvalósulási módját, ezért erre a Ptk. személyiségvédelmi szabályai az irányadóak. A kizáró ok megvalósulásához a névbitorlás tényállásának a megvalósulását kell vizsgálni. Abból, hogy a Vt. a névbitorlást ilyen formában tartalmazza, arra lehet következtetni, hogy a névjog jogosultjának hatalmi körébe tartozik az, hogy fellépjen azzal szemben, aki engedély nélkül lajstromoztat védjegyet a személyiségi jogot sértő módon. Ezt a szabályt pozitív irányból megközelítve arra juthatunk, hogy *a névjog jogosultját megilleti a kizárólagos jogosultság, hogy a személyisége részét képező nevet védjegyként bejegyeztesse*. Ezzel ugyan a jog lehetőségét teremt arra, hogy a személy a nevét áruk, szolgáltatások megjelölésére használja, ugyanakkor védi is az egyént az ez irányú használatban. A személy nevének ezen funkcióbeli változása, azon túl, hogy az már a védjegy jogintézményének keretei között kerül értékelésre a bejegyzés után, alkalmas arra, hogy az ennek alapjául szolgáló jogosultságot névhasználati jogosultságnak tekintsük. Ezt a felfogást képviseli *Meszlény* a tisztességtelen verseny vonatkozásában: „a név-, cég- és címerjogot eh[h]ez képest elsősorban mint abszolút és konkretizált személyi jogot oltalmazza a § és ebből kifolyólag kereseti jogot ad mindenkinek, akit jogosultalan használat ért”.⁷⁶ Sőt, ő ezt a védjegy jogra is átvezeti, hiszen a személyiségi jogok oltalma először közvetetten, más jogtárgyak útján került csak oltalmazásra. *Meszlény* szerint „eddig jogunk is védelmet nyújtott továbbá névnek, cégnek, címernek, üzletmegjelölésnek védjegy gyanánt való jogosultalan használata ellen”.⁷⁷

Annak során, hogy megállapításra kerüljön a kizárási ok, a névbitorlás tényállásának megvalósulását kell vizsgálni. Névbitorlást követ el az, aki más nevét használja vagy másé-

⁷⁴ A védjegy törvény szabályait a jogalkotó módosította, így az 1997. évi XI. törvény 1. § (1) bek. b) pontja szerint nem a megjelölés grafikai ábrázolhatósága számít, hanem az, hogy a megjelölés a védjegy lajstromban olyan módon ábrázolható legyen, hogy a jogalkalmazó szervek és a nyilvánosság egyértelműen és pontosan meg tudja határozni a védjegybejelentő által igényelt, illetve a védjegy jogosult javára fennálló oltalom tárgyát. Ez a változás azonban nem érinti a név és a névjogok védjegyként történő lajstromozását, hiszen azok individualizáló jellege mellett a szóbeli megjelölési jellegük számít, amelyhez képest a grafikai ábrázolás, azaz a betű formájában történő megjelenés már eleve többletet képezett. A szóbeli megjelölési jelleg már Személyi Kálmán monográfiájában is megjelenik a megjelölési jogokkal összefüggésben. L. *Személyi Kálmán: A névjog. Tanulmány a személyiségi jogok köréből.* Franklin, Budapest, 1915.

⁷⁵ 1997. évi XI. törvény a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról.

⁷⁶ *Meszlény Artur: A tisztességtelen versenyről szóló (1923. évi V. törvény cikk) magyarázata.* Atheneum, Budapest, 1923, p. 73.

⁷⁷ Uo.

hoz hasonló nevet használ. A jogviszony tárgyát képező névnek olyannak kell lennie, hogy az kapcsolatba hozható legyen konkrét személlyel, hiszen csak ekkor keletkezik relatív jogviszony. Nem ilyenek általában az utónevek, pl.: Nárcisz.⁷⁸ Elsősorban az összetéveszthetőséget és az ebből következő érdeksérelmet kell vizsgálni.⁷⁹

Azzal, hogy a név védjegyoltalomban részesülhet ily módon, a név védelméhez képest különösebb, speciálisabb védelmet szerez az oltalommal a bejelentő, amely lehetővé teszi számára, hogy meghatározott megjelöléssel (vizsgálatunk szempontjából névvel) lássa el termékét, szolgáltatását. A védjegy funkciójánál fogva árujelző, szemben a névvel, amely egy jogalanynak a megjelölésre szolgál. Míg a védjegy lajstromozásra kerül, addig a kereskedelmi név, elsősorban ha az mint árujelző jelenik meg, inkább a védjegyhez hasonlítható, nem pedig a természetes személy nevéhez. A kereskedelmi név esetén nincs lajstromozás, ami magát a jog bizonyítását nehezíti meg. *Tattay Levente* mutat rá arra, hogy „amennyiben a kereskedelmi név értékes, annak védjegyként való levédése hatékonyan megoldja az oltalom kérdését”.⁸⁰ Ugyanígy kereskedelmi névről beszélünk akkor is, ha a védjegy üzletjelzővé válik, hiszen a funkcióján ezzel a megjelölés túllép, és kiterjeszkedik másra, amit a jog a kereskedelmi név oltalmával részesít védelemben.

3.2. A védjegyjogosult engedélye

A védjegy szellemi alkotás (személyiségi jegyet tartalmazó megjelölés esetén önállóan vagyoni immateriális jogként kvalifikálható), a védjegy bejegyzésével, lajstromozásával létrejövő védjegyoltalmi jogviszony pedig abszolút szerkezetű. A védjegy használatára annak van kizárólagos joga, aki a védjegyoltalom alapján védjegyjogosultnak tekintendő.⁸¹ A név védjegyként való lajstromozásának lehetősége, mint már említettük, a személyiségi jogból fakadó jogosultság. A védjegy fennálló jogosultság átruházható, illetve az azzal szembeni magatartások ellen a jogosult felléphet.

A védjegy önmagában elidegeníthető, szemben a névvel mint személyiségi joggal. Az elidegenítés licencszerződéssel valósulhat meg. Az elidegenítéssel azon személy, aki a nevét védjegyoltalomban részesítette, elesik attól, hogy saját nevén mint védjegy kizárólagos jogot gyakoroljon, és így attól is, hogy a nevét újólág, ismételten védjegyoltalomban részesítse, hiszen az így már a más személy korábbi védjegyével azonos lenne. Az átruházásnak tulajdonképpen tehát az az eredménye, hogy a személy (a névviselési jog jogosultja) vagyoni érték ellenében kötelezi magát arra is, hogy a megjelölést nem jegyeztetheti be védjegyként, ami a vagyonában értékcsökkenésként jelentkezik, mert ebben az irányban nemtevérsre kötelezi magát. Ez kerül pénzben kompenzálásra szerződés útján. Ugyan a véd-

⁷⁸ BH 2003. 149. (Nárcisz).

⁷⁹ BH 2001. 161.

⁸⁰ *Tattay Levente*: A kereskedelmi nevek. *Gazdaság és Jog*, 2011. 6. sz, p. 20.

⁸¹ Vt. 12. § (1) bek.

jegy immateriális vagyoni jog, ez a minősége csak az oltalom megadásával, annak lajstromozásával keletkezik, a védjegyként való bejegyzés lehetősége mint váromány (függő jogi helyzet) ezzel szemben nem védjegy, így nem is szellemi tulajdoni jellegű, csak a névviselési jogosultságban rejlő cselekvési szabadság egyik megnyilvánulása, amely a védjegy más általi bejegyzése esetén a névjog eredeti jogosultja vonatkozásában már csak kisebb hatókörben tud érvényesülni. Ez a várományi helyzet az, amely szerződéses úton, ellenérték fejében korlátozásra kerül a név védjegybejegyzés útján történő tárgyasításával.

Ezzel összefüggésben ismerte el a BGH az általános személyiségi jog vagyoni vonatkozásainak jogrendszerbeli létét.⁸² A BGH ugyanis abból indult ki, hogy a személyiségi jog jogosultját, illetve az ő jogutódját illeti meg az a jog, hogy a személyiségi jog részét képező névvel és képmással akként rendelkezzen, hogy azt vagy ő maga védjegyként bejegyezteti, vagy a más általi bejegyzéshez hozzájárul, illetve ezzel kapcsolatban merchandising szerződést köt. Ezzel kerülhető el az, hogy az elhunyt személy személyiségi jegyeinek védjegyként való bejegyzése a jogosult halála után közkinccsé váljon. Ez a jogosultság ugyanis a kegyeleti jog tárgyát nem képezi, hiszen nem az elhunyt méltó emlékezetét van hivatva szolgálni. Az egyetlen mód egyfajta rendelkezési jog biztosítása a személyiségi jog azon részjogosultságai felett, amelyek védjegyként bejegyezhetőek. Ilyen lehet ennek okán a hang, a jelmondat is. Ebbe az értelmezési irányba való tolódást mutatja egyébként az is, hogy a meghalt híres személy nevének védjegyként való lajstromozása a névviseléshez való jogot sérti,⁸³ másrészt pedig hogy a joggyakorlat az örökösök hozzájárulását követeli meg ezen legszemélyesebb jellegű jog ilyen irányú felhasználásához,⁸⁴ amire ugyanakkor a Ptk. rendelkezései nem köteleznek impliciten. Ebből az az absztrakt szabály rajzolható körül, hogy *a névjog jogosultját megilleti a jog, hogy nevét védjegyként bejegyeztesse vagy másnak erre engedélyt adjon, ha a jogosult már nem él, e jog örököseit illeti meg.*

4. KERESKEDELMI NÉV

4.1. A vállalatjelzők osztályozása a háború előtti magánjogban

A gazdasági, kereskedelmi szempontból releváns szóbeli megjelölések osztályozása a háború előtti magánjogban a napjainkban alkalmazott osztályozástól részben eltér. Ennek felvázolása után, ez alapján határozzuk meg a kereskedelmi név fogalmát és ezzel összefüggésben a név tárgyasítását és tárgyasítását.

⁸² NJW 2000, 2195 – Marlene Dietrich.

⁸³ BH 1993. 548. (CHAGALL).

⁸⁴ Gödölle István: Vt. 5. §. In: Faludi Gábor, Lukácsi Péter (szerk.): A védjegytvény magyarázata. HVG-ORAC, Budapest, 2014, p. 164.

A háború előtti magánjog a gazdasági szempontból releváns megjelöléseket vállalatjelző név alatt említi. Vállalatjelző lényegében mindaz, ami a kereskedőt⁸⁵ és a vállalatát individualizálja, egyéniesíti.⁸⁶ *Nagy Ferenc* 1913-ban még csak kereskedelmi jelzőkről, jelvényekről beszél a cég és a védjegy mellett.⁸⁷ A vállalatjelzők közé sorolják a céget, a védjegyet, az üzletjelzőket. Míg a cég és a védjegy fogalmi meghatározása törvényileg kötött, úgy az üzletjelző meghatározása negatív irányból történik. Az üzletjelző ez alapján az, ami sem cég, sem védjegy,⁸⁸ azaz magában foglal minden, a vállalatot más vállalattól megkülönböztetni alkalmas megjelölést, s nem is csupán a szóbeli megjelölésekre, hanem a grafikailag ábrázolhatóakon túl a térbeliekre is kiterjed (pl.: kirakat).⁸⁹ A kereskedelem szabadsága érdekében a törvény nem korlátozza mely megjelölés lehet üzletjelző, csupán azt írja elő, hogy az általános jogelveknek (törvény, közrend, jó erkölcs, mások jogai, akár személyiségi joga) megfeleljen, s hogy alkalmas legyen arra, hogy a vállalatot minden más hasonló vállalattól megkülönböztesse.⁹⁰ Az üzletjelző mint szóbeli megjelölés a védjegytől abban különbözik elsősorban, hogy nem lajstromba vétel útján keletkezik, hanem korábbi használat útján. Lehetőség van arra is, hogy a személyiség részét képező név a személyiségtől elváljon, s üzletjelzővé váljon.⁹¹ Az üzletjelző tehát használati jog, amelynek esetében a pusztán használat a jogszerzéshez nem elegendő, hanem a megjelölésnek alkalmasnak kell lennie a megkülönböztetésre is.⁹² Ez lényegében abból az általános szabályból következik, amely a védjegyjogban is jelen van, ti. hogy általános, individualizáló funkcióval nem bíró hétköznapi megjelöléseket az üzleti életben senki se sajátíthasson ki önkényesen. Az üzletjelző jogi védelméről a tisztességtelen versenyről szóló törvény 7. §-a gondoskodott, amely szerint üzleti vállalata körében senki sem használhat oly nevet, céget, ismertetőjelet, rajzot vagy olyan címet, amely őt nem illeti meg. Ez a tilalom kiterjed arra is, ha valaki üzlettelepét más által jogosan használt névvel, cégérral vagy egyéb jellemző megjelöléssel látja el.

⁸⁵ A cégnév minden esetben a vállalatjelzők közé sorolandó, az álláspontok abban térnek el, hogy az valójában a kereskedőt individualizálja-e vagy magát a vállalatot, a kereskedelmi üzletet. Az álláspontok bemutatására lásd *Schultz Márton*: A cégnév szellemi tulajdon jellege és viszonya a személyiségi joghoz. In: *Görög Márta, Mezei Péter* (szerk.): A szellemi tulajdonvédelem és a szabadkereskedelem aktuális kérdései. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2018, p. 61.

⁸⁶ *Fehérváry*: i. m. (57), p. 38; *Kuncz Ödön*: A magyar kereskedelmi- és váltójog tankönyve. Grill, Budapest, 1938, p. 45; *Kuncz Ödön, Balás P. Elemér*: A tisztességtelen verseny. Politzer Zsigmond, Budapest, 1924, p. 42.

⁸⁷ *Nagy Ferenc*: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Atheneum, Budapest, 1913, p. 138.

⁸⁸ *Kuncz*: i. m. (86), p. 45.

⁸⁹ *Kuncz, Balás*: i. m. (86), p. 42.

⁹⁰ *Kuncz*: i. m. (86), p. 45.

⁹¹ Személyiségtől elvált: K, P. IV. 1753/1939. Nem vált el a személyiségtől a név: K, P. IV. 3967/1937.

⁹² *Kuncz*: i. m. (86), p. 46.

4.2. A kereskedelmi név fogalmára vonatkozó álláspontok

A korábban bemutatott felosztásban a kereskedelmi név terminust mint olyat ugyan nem találjuk meg, azonban bemutatunk egy olyan rendszert, amely a kereskedelmi megjelöléseket átfogó módon, a teljesség igényével osztályozza, így a mai fogalmaink szerinti kereskedelmi név is ugyanebbe a szabályozási körbe tartozik. A vállalatjelző a kortárs jogirodalomban a vállalat individualizálására szolgál, amitől különbözik az áru individualizálása (árujelzők), erre a védjegyek, illetve a földrajzi árujelzők alkalmasak.⁹³ Az üzletjelző terminus viszont kikopott, alig használt, helyette inkább a kereskedelmi névkénti kvalifikáció a gyakori, a két kategória ugyanakkor nem egyértelműen fedi egymást.

A kereskedelmi név fogalmát a vállalat- és árujelzőkkel összefüggésben *Világhy Miklósnál* találhatjuk meg 1968-ban. *Világhy* a kereskedelmi nevet a céggel teljes mértékben azonosítja, ugyanis úgy fogalmaz, hogy „kereskedelmi név, vagy cég alatt azt az elnevezést értjük, amely az áruforgalomban részes személynek mint ilyennek (a mi viszonyaink között valamely vállalatnak) a megjelölésére szolgál, amely alatt az áruforgalomban részes személy *mint ilyen* szerepel.”⁹⁴ A kereskedelmi névnek céggel való azonosítására valószínűleg a jogintézmény burzsoá jellegének megszűnése és levetkőzése okán kerülhetett sor. Erre abból következtethetünk, hogy *Világhy* a marxi ideológiába ágyazva magyarázza meg a jogintézmény fenntartásának létét és értelmét: „A kereskedelmi név tehát jellegzetesen árutulajdonosi név, s mint ilyen – elvileg – elvonatkoztatást jelent a személy más viszonylatban használt (ún. polgári) nevétől, de bizonyos fokig a konkrét tevékenységtől is, amelyet az árutulajdonos akár az áruviszonyok körében is folytat (mert adott árutulajdonos mástól szerzett név alatt is kifejtheti ezt a tevékenységét, vagy különféle árutulajdonosi tevékenysége körében eltérő kereskedelmi neveket is használhat). Így érthető helyesen [sic!] régi Kereskedelmi Törvényünknek ma is érvényben levő 10. §-a, amely szerint 'a cég azon név, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja, s melyet aláírásul használ'.”⁹⁵ A cég eddig is a kereskedő kereskedelmi ügyletek kötésére használt neve volt, ezzel *Világhy* nem mondott tulajdonképpen újat, s így nem is helyes és helytelen értelmezésről van itt szó, hanem pusztán a fogalom szocialista polgári jog áruviszonyaira való vetítéséről.

Lontai Endre a kereskedelmi néven a céget érti, azt a nevet, megjelölést, amely alatt a gazdasági társaság vagy személy gazdasági tevékenységét folytatja.⁹⁶ Ezen az állásponton van *Faludi Gábor* is.⁹⁷ A fogalom meghatározása ellenére ez az álláspont idesorolja az áru, szolgáltatás más fantázianevét, vagy olyan nevét, melynek alapját más személy neve képezi,

⁹³ *Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv: Szerzői jog és iparjogvédelem.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017, p. 360–361.

⁹⁴ *Világhy Miklós: A kereskedelmi név (cég) problémája.* Polgári Jog, 1968, p. 595.

⁹⁵ Uo.

⁹⁶ *Lontai Endre: Szellemi alkotások joga.* Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2001, p. 219; *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (93), p. 363.*

⁹⁷ *Faludi Gábor: A licencia szerződés.* Polgári Jogi Kodifikáció, 10. évf. 2. sz., 2008, p. 12.

s amelynek védelmét a versenytörvény biztosítja.⁹⁸ Idesorolja továbbá a doménnév védelmét.⁹⁹

Törő Károly szerint a kereskedelmi név az a név, amelyet a gazdálkodó szerv rendszeres kereskedelmi vagy ipari tevékenysége körében használ, amely vagy cégbejegyzéssel (cégnév), vagy anélkül rendszeres használat útján jöhet létre.¹⁰⁰ *Görög Márta* a kereskedelmi néven belül szintén különbséget tesz a cégnév és a be nem jegyzett kereskedelmi név között.¹⁰¹

Petrik Ferenc a kereskedelmi név fogalmát nem szűkíti le a gazdasági tevékenységet folytató személy mint jogalany nevére, hanem beleérti a fogalomba az üzletjelzőket is, sőt, annak legáltalánosabb formájának minősíti azt.¹⁰² *Tattay Levente* a kereskedelmi nevek alatt minden olyan megjelölést ért, amelyet jogképes szervezetek abból a célból használnak, hogy tevékenységüket a más hasonló területen vállalkozóktól megkülönböztessék.¹⁰³ *Verebics János* a kereskedelmi név fogalmát hasonlóan tágan fogja fel.¹⁰⁴ *Tattay* szerint a védjegy áruk és szolgáltatások megkülönböztetésére szolgál, míg a kereskedelmi név a vállalkozás megkülönböztetésére,¹⁰⁵ ennek okán ő csak a cégnevet és az üzletjelzőket (alapítók, tulajdonosok neve, a kereskedelmi vállalkozások feliratai, üzletnevek, vállalatnevek, étteremnevek, mozaikszavak) sorolja ide, illetve a doménneveket.¹⁰⁶ *Tattay* lényegében nem ad választ arra, hogy ha a védjegyjog a kereskedelmi nevek oltalmán kívül áll, a védjegyoltalom hogy lehet a kereskedelmi név védelmének része.

4.3. A kereskedelmi név fogalma

A kereskedelmi név és a cégnév fogalmi azonossága feleslegesnek tűnik, hiszen egy jogintézményt elég egy néven nevezni. Ha a kereskedelmi nevet akként fogjuk fel, hogy az létrejöhet cégbejegyzéssel, illetve huzamos használattal is, úgy a cégbejegyzéssel létrejövő részjogosultságot a cégnév elnevezéssel illelhetjük, azonban a cégbejegyzés nélküli, huzamos használattal létrejövő kereskedelmi név számára a be nem jegyzett kereskedelmi név elnevezés marad. A kereskedelmi név ekkénti felfogása ugyanakkor két eltérő jogosultságot egyesít, amelyeknek a keletkezési módjai is eltérnek. Ennélfogva mi a kereskedelmi név alatt minden olyan, a vállalattal, gazdasági élettel kapcsolatos megjelölést értünk, amely huz-

⁹⁸ *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (93), p. 364.

⁹⁹ *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (93), p. 365.

¹⁰⁰ *Törő*: i. m. (6), p. 328.

¹⁰¹ *Görög*: i. m. (19), p. 589.

¹⁰² *Petrik Ferenc*: A névviselés. In: *Petrik Ferenc* (szerk.): A személyiség jogi védelme. KJK, Budapest, 1992, p. 77; *Petrik Ferenc*: A személyiség jogi védelme. A sajtó-helyreigazítás. HVG-ORAC, Budapest, 2001, p. 125.

¹⁰³ *Tattay*: i. m. (80), p. 18.

¹⁰⁴ *Verebics János*: Kereskedelmi névoltalom és domén-regisztráció. *Gazdaság és Jog*, 2007. 1. sz., p. 17–18.

¹⁰⁵ *Tattay*: i. m. (80), p. 20.

¹⁰⁶ *Tattay*: i. m. (80), p. 18.

mos használattal keletkezik, és külön jogintézmény által (cégnév, védjegyjog, doménnév) nincsen védve. A Párizsi Uniós Egyezmény 8. cikke szerinti kereskedelmi név és a személyiségvédelem szempontjából értékelt kereskedelmi név fogalma részben el is tér. Míg az egyezmény valamennyi lajstromozott vagy bejelentett kereskedelmi névre vonatkozik, addig a magánjogban ezek specifikálva, mint cégnév jelennek meg. Ugyan lehetőség lenne más, a jogalany nevétől független kereskedelmi nevek lajstromozására, ezt a magyar jog azonban ilyen formában nem ismeri. A PUE-ből eredő kötelezettségek tekintetében a cégnév védelme korábban megvalósult, így csak a be nem jegyzett kereskedelmi neveknek kell külön érvenyt szerezni. Mivel a cégnéven túli kereskedelmi nevek külön specifikálva nincsenek, így csak ezek esnek a kereskedelmi név cégnévhez képest általánosabb védelmi körébe a személyiségvédelmen belül. Ugyan a Ptk., hasonlóan az 1959-es Ptk.-hoz, nem említi a névvédelem körében a kereskedelmi nevet, a joggyakorlat azonban ezen be nem jegyzett kereskedelmi nevekre is kiterjesztette a védelmet. Hasonló, büntetőjogi védelem kereskedelmi név bitorlása tekintetében, más országoktól eltérően, nálunk nem létezik.

A kereskedelmi név körébe tartoznak ennek megfelelően álláspontunk szerint a be nem jegyzett árujelzők, az üzletjelzők, és a gazdasági társaságok azon nevei, amelyek nem minősülnek cégnévnek, azaz nincsenek lajstromoztatva. Az árujelző és az üzletjelző közötti elhatárolás ugyanakkor sokszor nehézkes, hiszen árujelzőnek minősül minden jellegzetes elnevezés vagy megjelölés, amelyről valamely vállalkozás áruját vagy szolgáltatását fel szokták ismerni, függetlenül attól, hogy az elnevezés vagy a megjelölés iparjogvédelmi oltalom alatt áll-e.¹⁰⁷ Nem tekintjük a kereskedelmi név részének a doménnevet, hiszen az nem minden esetben kapcsolható gazdasági tevékenységhez.¹⁰⁸ A Szegedi Ítéltábla szerint a doménnév kereskedelmi névvé válhat, és a doménnév használata névhasználatnak többek között akkor minősül, ha az kereskedelmi nevet tartalmaz.¹⁰⁹ Ehhez a huzamos használaton túl megkülönböztető jellegre is szükség van.¹¹⁰

A kereskedelmi név védelmének anyagi jogi alapjai tehát a versenyjogi szabályoktól függetlenül is, általános jelleggel a személyiségi jogon belülre pozicionálhatóak. A védelem a név mint szóbeli megjelölés analógiájára a megkülönböztetőképesség fenntartására és az összetéveszthetőség kiküszöbölésére irányul. A kereskedelmi név keletkezésére vonatkozó szabályokat a törvény ugyan nem tartalmaz, a bírói gyakorlat azonban annak szempontjait kialakította.¹¹¹ A kereskedelmi névhez való jog megszűnése tekintetében szintén nincs fogódzó, a bírói gyakorlat bizonyos esetekben a belenyugvással történő megszűnést elismeri.¹¹²

¹⁰⁷ 2001. évi XCVI. törvény 5. § (2) bek.

¹⁰⁸ BDT 2009. 22. (*jakab.hu*); NJW 2007, 684 – *kinski-klaus.de*.

¹⁰⁹ ÍH 2017. 11. (*muszakieredetvizsgaszeged.hu*).

¹¹⁰ Uo.

¹¹¹ Uo.

¹¹² BH 1990. 255. (RORÁRIUS); Legf. Bír. Pf. IV. 21007/1992 (Láng); BH 1993. 350. (Herz); BH 1994. 21. (Rácz); BH 1997. 467. (Pick).

4.4. A kereskedelmi név és a bírói gyakorlat

A bírói gyakorlat szerint a névvédelem hagyományosan két esetkört fed le: a személynév, azaz a jogalany nevének a védelmét, illetve a kereskedelmi név védelmét.¹¹³ A kereskedelmi név személyiségi jogi védelme tekintetében a joggyakorlat az utóbbi időben nem egységes.

A Szegedi Ítéltábla egy személyiségvédelmi perben arra az álláspontra helyezkedett, hogy az árujelző, márkánév (a konkrét esetben üzletjelző) védelmére nem alkalmazhatók a névviselési jog megsértésével kapcsolatos rendelkezések, mert azok csupán a természetes vagy jogi személy (vagy más jogalany) nevének védelmére szorítkoznak. Amennyiben a kereskedelmi név nem azonos a bejegyzett cégnévvel, elsősorban a versenyjogi szabályok (jellegbitorlás) biztosítanak védelmet a megjelölés jogosulatlan használatával szemben.¹¹⁴ Egy másik, az előzővel közel egy időben hozott döntésben a bíróság a természetes személy és a jogi személy cégnevéen túl más, a személy azonosítására alkalmas megjelölést, elsősorban a kereskedelmi nevet is idevonta. Ebben az esetben a Szegedi Ítéltábla ellentétesen fogalmaz: a név funkciója az azonosítás és a másoktól való megkülönböztetés. A névviselési jog a természetes és a jogi személyeket egyaránt megilleti, és a személynév vagy kereskedelmi név védelmét jelenti. A név mint jogi tárgy tényálláselemével összefüggésben ez az elvi tétel azt jelenti, hogy a névjog sérelmét nemcsak más nevének megsértésével, hanem más megjelölés (a vállalat- és árujelzők tekintetében cégnév és kereskedelmi név) használatával is meg lehet sérteni. A kereskedelmi név valamely üzleti, kereskedelmi, gazdasági tevékenységet jelöl, amely az üzleti életben való használatlaltal vagy cégbejegyzéssel jön létre. Beletartoznak olyan nevek, megjelölések is, amelyeket a cégjegyzékbe történő bejegyzés nem véd, ezért a cégnévnél tágabb fogalmak.¹¹⁵ Ez ugyan tipikusan üzletjelzőt jelent, de nem zárható ki be nem jegyzett árujelzők, vállalatjelzők kereskedelmi névként történő védelme. Kiemelte továbbá a bíróság azt is, hogy a személy a cégnevéen túl számos más, azonosításra alkalmas jellemzővel is rendelkezhet. Mint később látni fogjuk, ilyen azonosításra alkalmas jellemző lehet a *doménnév* is.

4.5. A név tárgyiasulása kereskedelmi név esetén

Míg a cégnév és a védjegy esetén a jog nyilvántartásba vétellel keletkezik, addig a kereskedelmi név esetén egy másik jogi tény, a huzamos használat eredményezi a jogszerzést. Ebből fakadóan a korábbi jogok jogosultjainak engedélyét a hatóság felé nem lehet bemutatni. A jogsértéssel szembeni fellépés intézményes keretei a jogszerzéssel összefüggésben hiányoznak. Míg védjegy esetén a relatív kizáró okra történő hivatkozás a védjegy közzétételét követően történhet meg, addig kereskedelmi névnél a használatról való tudomásszerzés ténye

¹¹³ ÍH 2017. 11; BDT 2017. 33.

¹¹⁴ ÍH 2017. 51. (régimódi).

¹¹⁵ ÍH 2017. 11. (*muszakieredvizsgaszeged.hu*).

után bármikor. A joggyakorlat ezt a forgalom biztonsága érdekében beszűkíti. Erre a belenyugvás intézménye szolgál, amelynek időtartamát ugyanakkor a bírói gyakorlat absztrakt jelleggel nem határozta meg, azt csupán a konkrét esetre vonatkoztatva vizsgálta.

5. A DOMÉNNÉV

5.1. A doménnév fogalma

A doménnév (tartománynév) egy számítógép-azonosító számot (IP-cím) helyettesítő, felhasználóbarát egyedi név az interneten, amely az adott gép (és a rajta lévő honlap) hálózaton keresztüli azonosítását lehetővé teszi, megkülönböztetve az egyes számítógépeket egymástól.¹¹⁶

A Legfelsőbb Bíróság a doménnevet kezdetben úgy fogta fel, hogy az az internetes szolgáltatások körében névhasználatot jelent, amely az elektronikus szolgáltatások körében azonosítja a szolgáltatást nyújtó természetes vagy jogi személyt, mert annak nevét és elérhetőségét (címét) egyaránt meghatározza.¹¹⁷ A bíróság ezen álláspontját számos más döntésben átvette a bírói gyakorlat,¹¹⁸ ezzel a fogalom meghatározással azonban csupán a névhasználati oldalról közelíti ezt meg, magára a doménnév jellegére általánosan nem ad választ. Így ebből következően a doménnév használata csak és kizárólag akkor jelent névhasználatot, amennyiben természetes vagy jogi személy nevét vagy kereskedelmi nevét tartalmazza.¹¹⁹

A bírói gyakorlat ezután kezdte felfedezni azt, hogy a doménnév általánosan rendelkezhet valamiféle megkülönböztető funkcióval, a Fővárosi Ítéltábla arra jutott, hogy a doménnév az internet világában egyfajta azonosításra és megkülönböztetésre szolgál, így az valamilyen névhez, leginkább kereskedelmi névhez állhat legközelebb.¹²⁰ A doménnév tehát egy adott számítógép (tulajdonképpen IP-cím) és a mögötte levő tartalom megjelölésére szolgál. Más megjelölések esetén a megjelölés tárgya is más, így védjegy esetén áruk és szolgáltatások, kereskedelmi név esetén áru, szolgáltatás, személy, üzlethelyiség stb. A doménnevek azonban alkalmasak arra, hogy minden más szóbeli megjelölésre vonatkoztatott jogtárgy tekintetében azok internetes platformon való megjelenését biztosítsák, vagy ettől függetlenül egy weboldalt azonosítsanak. Kiemelendő, hogy a doménnevek nem minden tekintetben bírnak vagyoni értékkel, céljuk nem minden esetben kapcsolódik a kereskedelemhez, árukhoz, szolgáltatásokhoz, és a rajta fennálló érdek részben eszmei.¹²¹ Ennél fogva az áru- vagy vál-

¹¹⁶ ÍH 2017. 11. (*muszakieredetvizsgaszeged.hu*); BDT 2017. 33. (*antikvarium.hu*); Kúria Pfv. IV. 20.489/2011/3.

¹¹⁷ Legfelsőbb Bíróság Pf. V. 22.818/2001.

¹¹⁸ BDT 2008. 20 (*rekviem.hu*); BDT 2008. 21. (*hella.hu*).

¹¹⁹ ÍH 2017. 11. (*muszakieredetvizsgaszeged.hu*).

¹²⁰ ÍH 2011. 154 (*biztosítás.hu*).

¹²¹ A védjeggyel való összehasonlításra l. *Waddah Al-Rawashedh*: Dispute Resolution Mechanisms and Trademark Cybersquatting. Disszertáció, Szegedi Tudományegyetem, 2017, p. 44–51.

latjelzőként való automatikus kvalifikáció nem tűnik követhetőnek,¹²² noha a doménnév szerezhethet ilyen minőséget is, ez azonban funkcióváltozással jár, és ekkor már nem pusztán doménnévről beszélünk.

5.2. A doménnév védelme más jogalapokon

Ugyan a doménnév funkcióváltozással más megjelöléssé is válhat, a legtipikusabb azonban az, hogy már egy meglévő szóbeli megjelölés esik át funkcióváltozáson, és válik doménnévvé is. Ez azért problémás, mert a joggyakorlat a megjelölésekkel kapcsolatos törvényi szabályozást lezártnak tekinti, így csak azoknak az igényeknek a vonatkozásában vizsgálódik, amelyeknek pozitív jogi alapja van, és a funkcióváltozást, a doménnévvé válást figyelmen kívül hagyja. Emiatt lényegében a védjegybitorlást, a jellegbitorlást és a névbitorlást vizsgálja, hiszen a gazdasági, társadalmi életben használt, kiforrott és megkülönböztetőképeséssel rendelkező megjelölések azok, amelyek jogi védelemben részesülnek, és így a bírói gyakorlat szerint sérülhetnek. A doménnév ezekhez képest újabb jellegű, s külön törvényi szabályozásban nem is részesül az EU egyes tagállamaiban általában,¹²³ szemben a .eu TLD-vel,¹²⁴ emiatt annak más megjelölésekről való leválasztása és disztinkciója sokkal csökevényesebb. A doménnévre vonatkozóan tehát elsősorban az összetéveszthetőség szempontjából a bitorlási igények specialitása a döntő azzal, hogy az eset körülményei szempontjából egyes igények kieshetnek, és tekintettel arra is, a konkrét esetben milyen jogalapon lépnek fel az igény érvényesítése érdekében.

5.3. Megkülönböztető toldat és a megkülönböztetőképeség hiánya

Az elsőbbség követelményéből fakad az – hasonlóan más megjelölésekhez –, hogy annak, aki később igényli a nevet, megkülönböztető toldatot kell a névhez csatolnia, főszabály szerint akkor is, ha más jogalapon jogosult lenne az adott doménnév delegálására (prioritációs jog). Ez a megjelölések jogában alapvető rendezőelv, amely sok tekintetben még a természetes személyek esetében is érvényesül [Ptk. 2:49. § (2) bek.]. A megkülönböztető toldat használata lényegében egy jogkövetkezmény, ennek az az oka, hogy egy megjelölés kizárólagossága miatt más nem lehet jogosult, mert az összetéveszthetőséghez vezet, s a lényegyet jelentő megkülönböztetőképeség válik jelentéktelenné. Az összetéveszthetőség, különösen a lényegi azonosság a megkülönböztetőképeséggel nem bíró doménnevek esetén is jogos érdeket sérthet, amely ugyanakkor csak a jóhízeműségre és a tisztességre hivatkozva, a Ptk. 2:42. § (1) bekezdése alapján oldható meg meglátásunk szerint.¹²⁵

¹²² Ellentétes: *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (93), p. 365.

¹²³ Posch in Schwimann/Kodek, ABGB⁴ Ia § 43 Rz 36.

¹²⁴ 874/2004. EK rendelet.

¹²⁵ Ellentétes ÍH 2011. 154. (*biztosítás.hu*).

Mind a cégnévnek, védjegynek, üzletjelzőnek és más kereskedelmi névnek az a célja, hogy kizárólagos módon a jogosult érdekkörébe vonjon valamit. Ezt a kizárólagosságot pedig azzal éri el, hogy megjelölés vagy bejegyzés útján, illetve forgalomban történő részvétellel névfunkciót szerez magának. A névfunkció lényege ugyanis abban áll, hogy egyediesíti az adott megjelölést, egy személyre vonatkoztatja azt. Egy adott tevékenységi körre vonatkozó általános jelentésű szavak erre nem képesek. Ez hasonló azon ötlet védelméhez, amely a szerzői jogi védelem szintjét nem éri el. Mindkettő a közkincs részét képezi, ezek bárki által felhasználhatóak. Így nem beszélhetünk védelemről akkor, ha a megjelölés a szolgáltatás hétköznapi elnevezésére vonatkozik.¹²⁶ A rekviem szó kapcsán kifejtette a bíróság, hogy a szó tágabb értelmű és tágabb körben használatos, ennek ellenére jogsértőnek tekintette azon okból, hogy a perbeli domén megegyezik a felperes cégnevének vezérszavával.¹²⁷ Nem tekintette ilyennek ugyanakkor a bíróság azt, amikor a felperes „Jakab” családi neve megsértése miatt lépett fel azon okból, hogy a szűkebb körben megvalósuló beazonosíthatóságot is elegendőnek találta a személyiségi jogi igény érvényesítéséeként.¹²⁸

5.4. A sui generis doménbitorlás mint névbitorlás

A legtöbb jogvitában a megjelölések kollíziójának egyik oldalán egy doménnév, a másik oldalán pedig egy másnemű megjelölés áll, mint amilyen a védjegy, bejegyzett cégnév, üzletjelző, természetes személy neve. A névjog és a névbitorlás lényege abban rejlik, hogy az adott személy kizárólagos érdekkörébe tartozó jogokban ne következzen be zavar, azaz kerüljön kizárásra az összetéveszthetőség. A névjog ezzel összefüggésben hagyományosan a jogalany nevét (természetes személy, jogi személy neve, de ideértve a polgári jogi társaság névvédelmét is), illetve a kereskedelmi nevet védi. A jogalany érdekkörébe tartozhatnak ugyanakkor más megjelölések is, ilyenek az épületnevek, amelyek külön kereskedelmi névi minőséggel nem rendelkeznek,¹²⁹ illetve a címer. Hasonló a telefonszámok helyzete, amelyek nem élveznek névjogi védelmet az összetéveszthetőség ellen. Téves telefonszám megadása kapcsolattartási módként Németországban az általános személyiségi jog sérelmét eredményezi,¹³⁰ a hazai bírói gyakorlat pedig a jó hírnév, illetve a személyiségi jog sérelméként értelmezi.¹³¹

A doménnév önálló alanyi jogként való elismeréséről akkor beszélhetünk, ha az védelemben részesül akkor is, ha nincs vagy nem kerül figyelembevételre a mögötte álló ko-

¹²⁶ ÍH 2017. 11. (*muszakieredtvizsgaszeged.hu*); BDT 2017. 33. (*antikvarium.hu*); BDT 2012. 68. (*szallasinfo.info*).

¹²⁷ BDT 2008.20. (*rekviem.hu*).

¹²⁸ BDT 2009. 22. (*jakab.hu*).

¹²⁹ Magyarországon a jogirodalomban és a joggyakorlatban egyáltalán nem jelenik meg. Németországban a védelem elvi szinten nem kizárt, a konkrét ügyben ugyanakkor az épület elnevezése túl általános volt. WM 1976, 384 (Sternhaus); Staudinger/Habermann (2013) § 12 Rn 104.

¹³⁰ LG Berlin NJW-RR1992, 1247. (Launische Domina 342, Mannequin).

¹³¹ BDT 2006. 45. (Hívj éjjel-nappal).

rábbi jog (prioritásos jog), amelyből a doménnevet adott esetben származtatják. Az esetek többségében ugyanakkor nem a doménnévre mint olyanra, hanem a mögötte levő korábbi megjelölésre helyezte a hangsúlyt a bíróság, és kísérelte meg vagy védjegybitorlásként, jellegbitorlásként vagy névbitorlásként értelmezni, hiszen ennek hiányában csak egy önálló doménbitorlás (általános megjelölésbitorlás) keretében lehetett volna ennek helyt adni, amely egy új jog analóg elismerését vonta volna maga után. Ez azt is jelenti, hogy a (részleges) funkcióváltozás, eltérő tárgyiasulás esetén nem látta új alanyi jog létrejöttét.

Vannak azonban olyan esetek, amikor a doménnev korábbi elsőbbsége okán egy későbbi megjelöléssel szemben a jogütközésben elsőbbséget élvez. Ez merült fel a 2009-es *vedjegy.hu*-ügyben, amikor a doménnev regisztrálását követően egy gazdasági társaság a (rövidített) cégnevét Védjegy Bt.-re változtatta meg. Mivel a *vedjegy.hu* jogosultja korábban szerzett jogot a doménnev használatára, így az ellen a cégnév jogosultja nem tiltakozhatott.¹³² Ebből kitűnik, hogy a doménneven egyfajta alanyi jog áll fenn, hiszen, ha ez nem így lenne, a későbbi cégnév mint speciális megjelölési jog egyfajta „erősebb jog” lehetne, ez azonban azt feltételezné, hogy a doménnev regisztrálásához egy korábbi vagy másfajta jog felmutatása mindenképpen szükséges. Az ügyben eljáró Szegedi Ítéltábla elvi megállapításokat ezzel kapcsolatban nem tett, de a doménnev és a cégnév közötti konkurencia lehetőségét nem zárt ki.

A Fővárosi Ítéltábla két évvel később, 2011-ben már elvi éllel, jóllehet óvatosan fogalmazott, amikor kijelentette, hogy *általában nem kizárt*, hogy az internetes felhasználás körében névként funkcionáló doménnev sérelmére is megvalósuljon egy másik doménnevvel a névjog megsértése, és részesüljön névjogi védelemben, de csak akkor, ha a hasonlóság vagy megtévesztő jelleg folytán a jogellenes névhasználat egy konkrét személlyel összefüggésbe hozható. A névjogi védelem sajátossága miatt a megkülönböztetőképességnek van jelentősége.¹³³ A Fővárosi Ítéltábla ezzel tulajdonképpen a személyiségi jogi névvédelmen belül elismerte a doménnev önálló bitorlását. A bíróság itt már nem kíséri meg, mint korábban, hogy a jogalany neve oldaláról minősítse névhasználatnak a doménnevhasználatot, illetve hogy egyfajta kereskedelmi névi minőséghez kösse azt. Mindaddig, amíg volt korábbi más jog, annak részjogosultságának tekintette a doménnevként való regisztrációt, illetve használatot. A teleologikus értelmezéssel összhangban a névjog – illetve minden szóbeli megjelölés, így a doménnev – célja a megkülönböztetőképességben és az összetéveszthe-tőség kizárásában áll. Minden olyan megjelölésnek, amely a személy érdekkörébe tartozik, amelyről őt ismerik fel, védelemben kell részesülnie. Ezt terjesztette ki a bíróság a konkrét ügyben a doménnevekre.

A Szegedi Ítéltábla egy 2017-es ügyben más állásponton volt, a doménnevet más jogtárgyak felőli értékelés oldaláról közelítette meg, elsősorban a kereskedelmi név és cégnév oldaláról. A bíróság szerint a doménnev huzamos ideig történő rendszeres használata alkal-

¹³² ÍH 2009. 111. (*vedjegy.hu*).

¹³³ ÍH 2011. 154. (*biztosítás.hu*).

mas lehet az elektronikus szolgáltatások körében a szolgáltatást nyújtó személyek azonosítására, de önmagában nem biztosít a jogi személy neveként védelmet.¹³⁴ Megjegyezzük, hogy az adott ügyben a doménnév önálló jogalapkénti elismerése után az igény megvalósulása ugyanúgy kizárható lett volna a megkülönböztetőképesség hiányára történő hivatkozással, hasonlóan a jellegbitorlás adott esetben történő vizsgálatához.

A liechtensteini OGH sokkal egyértelműen fogalmaz a német, svájci és osztrák egységes joggyakorlat¹³⁵ és jogirodalmi álláspontok áttekintése után. A bíróság döntvényjelleggel kijelentette, hogy az internetes doménnevek, amelyek nevet tartalmaznak, vagy egyébként névszerűen hatnak, név- és megjelölési funkcióval rendelkeznek, és a PGR 43. cikkének védelme alá esnek. Ez a névjog (sic!) egy, a PGR 39. szakasza szerinti személyiségi jog.¹³⁶ Ki kell emelnünk ugyanakkor azt, hogy a liechtensteini jog a nevesített személyiségi jogok között a névjog mellett az általános megjelölési jogot is védelemben részesíti, ez Németországban hiányzik, így ott korábban egy általános névjogi klauzulát alakított ki a bíróság,¹³⁷ amit 1995 óta egy általános vállalatjelző-bitorlás váltott fel a védjegy törvényben.¹³⁸ Magyarországon ehhez hasonlóan az általános névjogi klauzula irányába tolódik el a jogalkalmazás¹³⁹ akkor, amikor a polgári jogi társaság nevét,¹⁴⁰ a kereskedelmi nevet, ideértve az üzletjelzőket, illetve újabban a doménneveket is idevonják a megkülönböztetőképesség teleológiájánál fogva. A bírói gyakorlatban már találunk explicite arra való utalást, hogy minden szóbeli megjelölés névvédelmet élvezhet, a Fővárosi Ítéltábla szerint a névviselési jog megsértését jelenti minden olyan névként funkcionáló megjelölés jogosulatlan használata, amelyről valamely más személyre lehet következtetni.¹⁴¹

5.5. A doménbitorlás létalapja

A személyiség védelmének olyan körre való kiterjesztése, amely esetén a jogtárgy nem közvetlenül a jogalanyra vonatkozik (azaz pl. kereskedelmi név, esetünkben doménnév) már azok közé a problematikák közé tartozik, amelyekre az emberi méltóság magánjogi beszűremlése csak ráerősít. A személyiség védelmének alapja, hasonlóan a svájci és a liechtensteini joghoz, a magyar jogban is a magánosok személyi érdekeinek védelme. Márpedig

¹³⁴ ÍH 2017.11. (*muszakieredatvizsgaszeged.hu*).

¹³⁵ Különösen OGH 21. 12. 1999, 4 Ob 320/99h; ÖJZ 2000, 507; „Domain-Namen, die einen Namen enthalten oder namensmäßig anmuten, haben Kennzeichnungs- und Namensfunktion; sie fallen demnach unter den Schutz des § 43 ABGB” (*ortig.at*); OGH 18.1.2011, 17 Ob 16/10t – *schladming.com*.

¹³⁶ OGH (Li) 6 Cg 45/00-17 (*eschen.li*).

¹³⁷ Staudinger/Habermann (2013) § 12 Rn 4.

¹³⁸ Értve vállalatjelző alatt minden olyan egyediesítő megjelölést, amely a kereskedelmi, gazdasági életben használatos, azaz elsősorban a cégnevet, védjegyet, kereskedelmi nevet (üzletjelzőt, árujelzőt), műcímet.

¹³⁹ Eltérő: ÍH 2017. 51. (régimódi).

¹⁴⁰ BH 1979. 411. (B-vonósnegyes); BH 1980. 467. (Dankó Pista nótaegyüttes); BH 1987. 11. (System).

¹⁴¹ BDT 2009. 22.

személyi érdeke lesz a magánosnak az, hogy egy közkincsnek nem tekinthető jogtárgyat az ő érdekkörébe tartozóként tekintsen a külvilág, s ha ebben zavar támad, az ellen magánjogi igénytel lépessen fel. Ezen az állásponton van *Bozóky Alajos* is: „A dolognevek, melyeket a különféle testi és tetetlen dolgoknak ... adni szoktunk, tulajdonképpen csak a jogtárgyaknak egymástól való megkülönböztetésére szolgálnak és ez által több irányban jogi nyomatékot is nyerhetnek, csak hogy ebbéli jelentőségek nem tartozik a személyjog körébe, de valamely dolognév valamely személyi hatáskör bizonyos alkatelemének megjelölésére is szolgálhat és mint ilyen a személyiség igen becses javát képezheti, a midőn az ilyen jegy alkotóját vagy jogutódját a személyiség jogánál fogva szintén törvényes oltalom kell hogy megillesse mindazok ellen, kik avval a jeggyel visszaélnék”.¹⁴² A doménnéven fennálló érdekek lehet eszmei, erkölcsi érdek, bizonyos esetekben azonban kifejezetten vagyoni érdek, amely esetben a Ptk. 2:51. § e) és a 2:53. § jogkövetkezményei is igényelhetők.

Ebben a tekintetben a doménnév bitorlásának annyiban lehet jelentősége, amennyiben nem más jogintézmény keretében kerül jogosulatlanul felhasználásra a szóbeli megjelölés. Két doménnév kollíziójakor a jogtárgy alacsony megkülönböztetőképessége esetén a jogsérelem kizárt, ha azonban a megkülönböztetőképesség erős, a jogvédelem fennáll. Az osztrák legfelső bírói fórum is megkülönböztetőképességet tulajdonít a doménneveknek (legalábbis vizsgálja, rendelkeznek-e ilyennel), s a név mintájára nyújt védelmet annak ellenére, hogy konkrétan nem foglal állást, hogy az Optk. 43. §-a szerinti névvédelemben részesülnek-e.¹⁴³ A kérdés már csak az, hogy a magyar bírói gyakorlat mikor fogja egyértelműen kimondani azt, hogy a doménnév a személyiség által védett jogtárgy, s ezzel artikulálni azt, ami a cégnév és a kereskedelmi név személyiségi jogi oltalmában eddig is lappangott a névvédelmen belül: hogy a névjog magánjogi oltalma az adott személyhez rendelhető szóbeli megjelölésekre általános jelleggel kiterjed. Ezzel a névjog összetéveszthetőségi funkciójának joggyakorlatbeli, teleologikus alkalmazása valósulna meg ugyanis a doménnevek tekintetében.

5.6. A név tárgyiasulása a doménnév vonatkozásában

A doménnév mint szóbeli megjelölés mellett a doménnév mint természetes személy nevének használataként is megjelenhet. Ebben az esetben a hazai bírói gyakorlat a névbitorlás vizsgálatából indul ki, hiszen jogalany nevének használatáról van szó. A magyar személyiségvédelem tehát a szóbeli megjelölések tekintetében nem csupán a személyiséggel szoros összefüggésben álló jogalany nevéét védi, hanem specialitás hiányában más, tárgyiasítható szóbeli megjelöléseket, amelyek névhasználatára eszmei és vagyoni érdeket együttesen érint. Ezzel pedig a személyiségen fennálló esetleges vagyoni érdekek körét a német jognál tágabban kell megvonnunk. A BGH természetes személy nevének doménnévként való delegálását, és ezzel a név használatát nem csupán a személyiségi jog részének tekintette, hanem a

¹⁴² *Bozóky*: i. m. (33), p. 481.

¹⁴³ SZ 71/35 – jusline I.

személyiségi jog vagyoni vonatkozásainak részének.¹⁴⁴ Ez azt jelenti, hogy az erre vonatkozó jogosultság átruházható, és örökölhető.

A doménneven való jogosultság örökölhetőségét bizonyos tekintetben hazai jogunk is elismeri, s ezzel a név tárgyiasulását értékeli a joggyakorlat. *Verebics János* mutat rá, hogy „a delegálás törlését ... a domén használó halála vagy jogutód nélküli megszűnése esetében 60 nap türelmi idő követi, amely idő alatt a felszabadult doménnévre vonatkozóan kizárólag a volt domén-használó, illetve ... örököse vagy átruházó nyilatkozatának kedvezményezettje nyújthat be új igényt”.¹⁴⁵ Ez a szabály ugyanis rendelkezési jogot biztosít a doménnev jogutódjának a jogtárgy felett egy olyan esetben, amely a kegyeleti jog jogintézménye alá nem vonható.

6. A NÉVJOGOK SZEMÉLYISÉGI JOGI VÉDELME

6.1. Az egyes szóbeli megjelölések mint névjogok személyiségi jogba való behatása

A névjog alapvetően a jogalany nevét védi, emellett ugyanakkor jogalanynak nem minősülő polgári jogi társaságok, munkaközösségek¹⁴⁶ és együttesek névvédelmét is áthatja.¹⁴⁷ A bírói gyakorlat szerint a névjog a természetes és jogi személyeket egyaránt megilleti, és a személynév vagy kereskedelmi név védelmét jelenti.¹⁴⁸

A cégnév mint a személyiségi jogon belüli, a névtől tulajdonságaiban eltérő alanyi jog védelme szintén a névvédelem körébe sorolandó. A cég esetében a személyiség belső magvától való távolság értelemszerűen a gazdasági társaságok mint jogi személyek másodlagos jogalanyi mivoltából fakad. A cégnek ez a jellemzője eredményezi azt, hogy a névkizárólagosság meg tud valósulni. A cég ugyanakkor mégis személyes jogosultság, személyi jog, hiszen a jogalany megjelölésének elsődleges eszköze lesz, attól alaptermészetében elválaszthatatlan, hiszen a jogalany nem maradhat név nélkül. A cég ugyanakkor vagyoni értékkel bír, részben átruházható, forgalomképes jogosultság. A cég ezen tulajdonsága emeli be az önállóan vagyoni immateriális javak közé. Igaz lesz ez akkor is, ha a cég természetes személy nevét tartalmazza. Ebben az esetben a névjog a cégjog szempontjából korábbi jog, amely a cég személyi jellegét erősíti ugyan, de mégsem billenti azt át a személyi immateriális javak körébe.

A kereskedelmi név szintén önálló védelemben részesül. A természetes személy nevének, illetve a cégnév védelmétől abban különbözik, hogy a jogtárgy nem a jogalany neve, hanem egy, a jogosulthoz köthető, a gazdasági életben használt szóbeli megjelölés, amely

¹⁴⁴ NJW 2007, 684 – *kinski-klaus.de*.

¹⁴⁵ *Verebics János*: A doménnevek használati jogának megszűnése. *Gazdaság és Jog*, 19. évf. 2. sz., 2011, p. 26.

¹⁴⁶ BH 1979. 411. (B-vonósnégyes); BH 1980. 467. (Dankó Pista nótaegyüttes).

¹⁴⁷ BH 1987. 11. (System).

¹⁴⁸ ÍH 2017. 11; BDT 2017. 33.

huzamos használattal megkülönböztetőképességet szerzett magának. A cégnév és a természetes személy neve kereskedelmi névvé válhat, ha a névhasználat funkcióbeli változása által a kereskedelmi név által védett esetkörökbe illeszkedik. A kereskedelmi név átruházható, örökölhető jogosultság, amely vagyoni értékkel bír, és megsértése esetén a jogosult vagyoni érdekkörének sérelme mutatható ki elsődlegesen. A kereskedelmi néven való jog tehát önálló alanyi jog.

A védjegy a személyiségi jognak nem része. A védjegy személyiségi joggal való összefüggése a személyiségi jogban gyökerező, elsősorban a névhez és a képmáshoz kapcsolódó, függő jogi helyzetből keletkezik. A személyiségi jog jogosultját ugyanis megilleti a jog, hogy a személyiségi jegyét védjegyként bejegyeztesse. Míg a védjegy lajstromozására, bejelentésére sor nem kerül, addig a tényállás hiányos, így az ezzel kapcsolatos jogsértéseket a korábbi jog, a személyiségi jog tekintetében kell megítélni. A személy nevének, illetve képmásának áruk és szolgáltatások megjelölésére való használata jelentős vagyoni előnyt, és kizárólagos jogot biztosít a jogosultjának. Ebből fakadóan a személyiségi jog jogosultját illeti meg a kizárólagos rendelkezési jog, hogy személyiségi jogának ezen vonatkozásait védjegyként bejegyeztesse vagy másnak erre engedélyt adjon. Ez a jog szintén a jogosult vagyoni érdekkörébe tartozik, s ezen függő jogi helyzetek megsértése a személyiségi jog megsértését vonja maga után. A védjegy lajstromoztatása után a jogtárgy kikerül a személyiségi jog védelmi köréből, és a személyiségi jog jogosultjának afelett (ebben a vonatkozásban) nincs többé ráhatása, a név ezzel tárgyiasul, és lényegében önálló vagyoni immateriális joggá válik. A védjegy által a név teljes mértékben tárgyiasul, áruk és szolgáltatások megjelölésére szolgál, és csak másodlagosan utal a személyiségi jog jogosultjára mint névjogosultra.

A doménnév különböző jogintézmények által védett szóbeli megjelölés, amelyet a joggyakorlat abból az irányból ragad meg, mely korábbi jog került doménnévként jogellenesen felhasználásra. Vannak bizonyos esetek, amelyekben a doménnév önálló alanyi jogként funkcionál. Ebben a tekintetben a joggyakorlat most kezdi elismerni a doménnév önálló, személyiségi jogba illeszkedő alanyi jogi jellegét. Ez a jog is egy önálló névjogi tényállást jelent. A doménnév szintén vagyoni értékkel bír, és átruházható jogosultság, amelynek örökölhetőségét, a rendelkezési jog továbbélését a magyar joggyakorlat is elismeri. A doménnév mint szóbeli megjelölés önmagában tárgyiasult jogtárgy, a természetes személy neve doménnévben való felhasználásával tárgyiasítható, hiszen funkciójában a számítógépek, honlapok azonosítására szolgál. Mindezek alapján helyesebb azt mondani, hogy a személyiségi jog a név vonatkozásában nem egy alanyi jogot véd, hanem több alanyi jogosultságot, amelyek alaptermészetükben azonosak, funkciójuk a megkülönböztetőképességükben rejlik, ugyanakkor mégis különböző dinamika alapján működnek. A személyiségi jog védelmi körébe tartozik ennél fogva a néven való jog, a cégen való jog, a doménnéven való jog, és a kereskedelmi néven való jog is. *Az egyértelmű elhatárolást nehezítette részben, hogy ezen jogok egy része a tisztességtelen verseny által részesült elsősorban védelemben, és a személyiségi jogi védelem csupán szubszidiárius volt, másrészt pedig az a körülmény, hogy ezen alanyi*

jogok szóbeli megjelölések, és így egymás tekintetében korábbi, prioritásos jogként funkcionálnak. Az előbb említett jogosultságok tehát a hagyományos értelemben felfogott névjogtól eltérő jogtárgyak, amelyek szabályai is (keletkezés, védelem módja, megszűnés) részben eltérnek. Célszerű lenne ezért inkább névjogokról beszélni, semmint egy névjogról.

Ezeknek a jogoknak közös jellemzője, hogy a személyiséggel való kapcsolatuk a hagyományos, szűk értelemben vett névjoggal ellentétben nem annyira szoros. Itt inkább arról van szó, hogy ezen jogtárgyak a személy személyes viszonyai körébe sorolandóak, olyan jogtárgyak, amelyek felett az adott személy jogilag elismert hatalmi körrel bír. Ez a hatalmi kör egyrészt magában foglalja e megjelölési jogok feletti eszmei, esetlegesen erkölcsi védelmet (abbahagyás, eltiltás stb.), és ezen túl a vagyoni érdeket is. A fenti megjelölések ugyanis bizonyos esetekben jelentős vagyoni értéket képviselnek, és ezzel tulajdonképpen egyfajta gazdasági személyiségi jog részét képezik, hiszen legnagyobb részben a kereskedelmi forgalom szempontjából kerülnek ezek figyelembevételre a jogalkalmazási gyakorlatban. A vagyoni érdekkör megléte tulajdonképpen ezen megjelöléseket a dinamikus dologi szemlélet ernyője alá emeli, és ez alól kerülnek ki ezek részben akkor, ha a szóbeli megjelölés a szűkebb értelemben vett névjogot, a jogalany nevét magában foglalja. A személyiséggel való kapcsolatba jutás lényegében a jogtárgy eredeti jogosultjának, a személyiségi jog jogosultjának tárgyasulás utáni hozzájárulását követeli meg a jogtárggyal való bizonyos irányú rendelkezés esetén. Ez a hozzájárulás nem azon alapul, hogy a jogtárgy csupán kötelmi hatállyal került átruházásra, inkább egyfajta *iura in re aliena* jelleget ölt a tárgyasult személyiségi jegy. A tárgyasult személyiségi jegy ugyanis dologi hatállyal átruházható, a jogtárgy másához kerül, és az mégis a korábbi (eredeti) jogosult bizonyos irányú hatalma alatt áll.

Példaként hozható ezzel összefüggésben az a szabály, hogy a jogszerzőt a név használata nem jogosítja fel arra, hogy további, önálló jogi személyeknek a név viselését engedélyezze, még olyan formában sem, hogy társaságot alapítva nevét adja egy új társaságnak.¹⁴⁹ Figyelemre méltó a Kt. azon szabálya, amely szerint aki valamely létező kereskedelmi üzletet szerződés vagy örökösödés útján szerez meg, azt a volt tulajdonos vagy jogutódainak beleegyezésével az addigi cég alatt az utódlást kifejező toldással vagy a nélkül folytathatja.¹⁵⁰ Ezzel a szabállyal összefüggésben a Pécsi Ítéltábla is kimondta, hogy a társaság a tagjaiban történt változás ellenére viselheti a volt tag nevét is tartalmazó cégnevet, ha ehhez a volt tag hozzájárul.¹⁵¹

¹⁴⁹ Legf. Bír. Pf. IV. 21007/1992. (Láng). Bizonyos esetben a névhasználati engedély adása kötelezettségként jelentkezik, így a külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepének teljes és rövidített cégnevében a külföldi „anyacég” nevének szerepeltetése kötelező – ÍH 2006. 79. Ebben a tekintetben a személyiségi jog mint korábbi jog korlátként nem jelentkezik azon oknál fogva, hogy a törvény implicite előírja a névhasználati engedély megadását. A jogalkotó nem tekinti kivételnek azt, ha nem rendelkezik róla kifejezett szabály alakjában, amikor valamely személy vagy tag neve szerepel a cégnévben, úgy a jogalkotó azt nem tekinti kivételnek.

¹⁵⁰ Kt. 12. §.

¹⁵¹ ÍH 2007. 84.

6.2. A személyiségi jog védelmének köre

A magyar személyiségi jog, a svájcihoz és a liechtensteini joghoz hasonlatosan elsősorban az egyén személyes viszonyait védi. A személyes viszonyok körébe tartozik minden olyan, elsősorban eszmei érdek, jogtárgy, amelyet a közfelfogás egy személy kizárólagos rendelkezési jogába utalt.¹⁵² E személyes viszonyoknak a vagyoni viszonyokkal való keveredése, de el nem enyészése érhető tetten a névjogok tárgyiasulásán. Itt rajzolódik ki leginkább az a feszültség is, amely e jogtárgyak forgalomképessége okán azok osztályozásában is jelentkezik. Az eszmei, immateriális javak *summa divisioja* alapján személyiségi jog a forgalomképtelen, nem örökölhető immateriális jog, míg a társadalmi, ipari felhasználhatóságuk okán forgalomképes immateriális javak a szellemi alkotások területére esnek. A személyi és vagyoni viszonyoknak a tárgyiasulás általi keveredése, különösen az így létrejött új alanyi jogban a személyiségi jog további fellelhetősége jelentős klasszifikációs problémákat vet fel, különösen az individuum és a személy kiemelt fokú védelme miatt.

A magánjogi személyiségi jogba betoluló jogtárgyak és érdekek védelme a németnél jóval tágabb, azt is mondhatjuk: más jellegű. A német jogban az általános személyiségi jog magánjogi elismerése előtt a képmás és a név védelme kiterjeszhető lett volna a vagyoni érdekekre, azt maga a jogalkotó is előrevetítette már a kodifikáció során is. A nagy váltást az emberi méltóságból és a kibontakozáshoz való jogból eredeztetett általános személyiségi jog elismerése jelentette egyrésztől. Ez ugyanis jelentős eszmei, nem vagyoni védelmi áramlatot adott a személyiségi jog joggyakorlatának alkotmányos jogalapja és szankciói által. Erre erősített rá a Markengesetz, a védjegy törvény 1995-ös módosítása, amely a kereskedelmi név védelmét a védjegybitorlással összekapcsolván egy általános vállalatjelző-bitorlás beiktatását jelentette. Ez kivette a talajt a BGB 12. §-a szerinti névjog kiterjesztő és analóg alkalmazása alól, és a BGB 12. §-ának alkalmazási köre a jelentős vagyoni érdeket magában foglaló vállalat- és árujelzők tekintetében többé nem volt alkalmazható, tárgyi hatálya a lényegesen erőteljesebb, fennmaradó eszmei érdekekre szűkült. Ezután a jogváltás után kerültek elismerésre a személyiségi jog vagyoni vonatkozásai, amelyek már szintén ebben a személyiségvédelmi keretrendszerben kerültek értelmezésre és alkalmazásra. Ennek okán sem a BGH a jog elismerésekor, sem a bírói gyakorlat nem tud hivatkozni arra, hogy a BGB 12. §-a szerinti névjog védelme tágabb kört fog át, a vagyoni érdekek sokkal szerteágazóbbak a személyiség védelmén belül.

A magyar jogban más a helyzet, ott az előbb említett megjelölések, névjogok a személyiségvédelemben jelen vannak. Hasonló helyzetben a svájci jog van, ez viszont a személyiségi jog vagyoni értékét nem ismeri. A jogtárgyak sokasága okán ugyanakkor megnő a tárgyiasulási módok száma, és ezzel a vagyoni érdekek, a vagyoni, kereskedelmi felhasználhatóság módjainak száma is. Ez azt is eredményezi, hogy a vagyoni és eszmei érdekek a

¹⁵² A joggyakorlatban: BDT 2009. 22. (*jakab.hu*).

személyiségvédelmen belül sokkal több területen ütköznek, és hogy egy esetleges vagyoni személyiségvédelmi rendszer kialakításának német útja nem alkalmazható, azt más úton kell biztosítani. Erre a tárgyasulás alapú vagyoni személyiségvédelem eddig alkalmasnak bizonyult.

7. A NÉV SUI GENERIS TÁRGYIASULÁSA – A NÉVEN VALÓ VAGYONI JOG

A korábbi esetekben a név funkcióváltása valamilyen más jogintézményi formát öltött, és a név úgy tárgyasult, úgy szerzett magának vagyoni értéket. Ez egyes jogok tekintetében a személyiségi jogon belül történt, más jogok esetében azon kívül, iparjogvédelmi intézmény, a védjegyjog keretében. A név használata ugyanakkor más jogintézmény hiányában, önmagában is képes arra, hogy tárgyasulása folytán vagyoni értéket szerezzen magának. Ezt a vagyoni értékminőséget a név szóbeli megjelölési jellegéből fakadó számtalan felhasználási módja eredményezi, amelynek okán a név a kereskedelmi forgalom részévé válhat. A név ezzel sui generis tárgyasul, nem lép át más szóbeli megjelölés intézményébe, hanem tisztán kerül át az általános személyiségi jogból a vagyoni személyiségi jogba. A név sui generis tárgyasulásának legtipikusabb esetköre a név reklámcélú felhasználása, bizonyos személyek termékekkel való kapcsolatba hozása nevük feltüntetésével.

Míg a korábbi tárgyasulási módok esetében a név a más megjelölési jogok intézményes keretei között jelentkezett korábbi erősebb (prioritásos) jogként, addig a név sui generis tárgyasulása tekintetében a vagyoni személyiségi jog tekintetében viselkedik így. Természetesen a névjog tulajdonságai ezen a területen is relevánsak: a névnek megkülönböztetőképeséggel kell bírnia, egyértelműen valamely személlyel összefüggésben kell lennie. Leginkább ez a második feltétel az, amelyet a bírói gyakorlat kitágított a név halál utáni felhasználásával összefüggésben.¹⁵³ Ezzel került el azt ugyanis a joggyakorlat, hogy elismerjen egy örökölhető, átruházható néven való vagyoni jogot. A név tárgyasulása után annak személyiséggel fennálló kapcsolata továbbra is fennmarad (hiszen az a névadó személyre vonatkozik). Ebből kifolyólag nem választhatóak el a tárgyasult néven belül a vagyoni és eszmei érdekek. A névnek a személyiséggel való kapcsolata ugyanakkor kizárólag azon személy vonatkozásában áll fenn, akinek a neve tárgyasult, függetlenül attól, hogy léteznek azonos nevű személyek, különösen hozzátartozók. A bírói gyakorlat ugyanakkor a hozzátartozói rendelkezési jogot a kegyeleti jog keretében értelmezte, és nem egy megörökölt vagyoni jog keretében, amelynek adott esetben végső soron az örökösök szerezhetnek érvényt. A halál után a személyiség különösen akkor él ugyanis tovább, ha annak egyes vonatkozásai tárgyasulnak. Ezzel az elhalt személyiségi joga tekintetében jogutódlás következik be. Kegyeleti joggá ez nem tud traszformálódni teljes mértékben a vagyoni összetevők egyértelműen kimutatható jelenléte okán. A korábbi jogirodalom a név halállal való elválását

¹⁵³ BH 1994. 21. (Rácz).

egyértelműen a kegyeleti jog keretében kezelte, ugyanakkor a kizárólagos eszmei érdekkör ellenére a név vagyoni értékét kereskedelmi név formájában dologi hatállyal átengedhetőnek tartotta. Erre enged legalábbis következtetni *Törő Károly* azon kijelentése, hogy „van egyéb lehetőség is a név tárgyiasulására. A kereskedelmi névhez fontos vagyoni hatások kapcsolódnak, a kereskedelmi név kifejezetten vagyoni értékévé válhat, a személytől elkülönülve vagyoni forgalom tárgya lehet. A kereskedelmi név örökösödés vagy üzletátruházás alapján az üzlettel együtt átszállhat az új tulajdonosra.”¹⁵⁴ A név erre nemcsak akkor képes, ha vállalatjelző, üzlet- vagy árujelző, hanem akkor is, ha áruk kelendőségének fokozása érdekében kapcsolatba hozzák egy meghatározott termékkel, szolgáltatással. A név ekkor is tárgyiasul, azaz örökölhető és dologi hatállyal átruházható jogosultsággá válik.

A név reklámcélú felhasználásával összefüggésben a BGH már egészen korán nem a névjog, hanem az általános személyiségi jog megsértését látta megállapíthatónak mind a *Caterina Valente*-¹⁵⁵ mind a *Carrera*-döntésben.¹⁵⁶ Ennek a gyakorlatnak végső soron az lett az eredménye, hogy nem a BGB 12. §-ának jogfejlesztése útján fejlesztett ki egy önálló néven való vagyoni jogosultságot, ahogy azt *Klippel* is javasolta,¹⁵⁷ hanem az általános személyiségi jog vagyoni vonatkozásainak részeként.¹⁵⁸ A név jogosulatlan kereskedelmi felhasználása (*kommerzielle Verwertung, Vermarktung*) az általános személyiségi jog vagyoni vonatkozásainak a megsértését jelenti.¹⁵⁹ Ezzel a névjog, illetve a képmáshoz való jog tekintetében is a jogtárgy eszmei és vagyoni védelmét külön jogalapra helyezte végső soron. A BGH ezt annak ellenére tette, hogy a névjog reklámcéllal összefüggő, anyagi érdekek kiszolgálására szolgáló védelmét a BGB-kodifikáció is elismeri,¹⁶⁰ szemben az általános személyiségi jog jelenségével, és ebből következően annak bárminemű vagyoni jellegével. A név az általános személyiségi jog vagyoni alkotórészeként nemcsak abban az esetben sérül, ha reklámokkal összefüggésben a jogosultat hozzájárulása nélkül megnevezik, hanem akkor is, ha a hirdetés szatirikus-élcélődő módon vitat meg olyan közéleti eseményt, amelyben a névjogosult is részt vett, akkor is, ha a megnevezéssel a névjogosult imázsa, reklámértéke nem kerül kihasználásra, és nem kelti azt a látszatot sem, hogy a jogosult a reklámozott termékkel azonosul vagy ajánlja azt.¹⁶¹ A BGH első *Marlene*-döntvényében nem csupán a

¹⁵⁴ *Törő*: i. m. (6), p. 289.

¹⁵⁵ BGHZ 30, 7 – *Caterina Valente*.

¹⁵⁶ BGHZ 81, 75 – *Carrera*.

¹⁵⁷ „Soweit das Namensrecht dagegen das Interesse an der Beseitigung von Verwechslungsgefahr betrifft, ist es als Immaterialgüterrecht aufzufassen. Dieses Interesse entsteht erst dann, wenn der Name in einer Bezeichnung gebraucht wird, die – wie z.B. die Firma – nicht mehr nur den Namensträger kennzeichnet, sondern zusätzlich etwas anderes (z.B. Handelsgeschäft); insofern ist also eine Lösung des Namens von der Person und eine gewisse Verkehrsfähigkeit eingetreten.“ *Klippel*: i. m. (5), p. 520–522.

¹⁵⁸ NJW 2000, 2195 – *Marlene Dietrich*.

¹⁵⁹ Erman/Klass, BGB, 15. Aufl., Anh § 12 Rn. 208.

¹⁶⁰ Protokolle der Kommission für die Zweite Lesung, Bd. 6. 113.

¹⁶¹ Erman/Klass, BGB, 15. Aufl., Anh § 12 Rn. 208; BGH GRUR 2008, 1124, 1126 – *Lucky Strike*: Ernst August v Hannover; NJOZ 2008, 4549, 4553 – *Lucky Strike*: Dieter Bohlen; EGMR NJW 2016, 781 – Ernst August v Hannover/Deutschland II; EGMR ZUM-RD 2016, 561 – Dieter Bohlen/Deutschland.

személyiségi jegy jogosulatlan védjegyként való felhasználását és használati engedély adását tekintette a vagyoni érdek megsértésének, hanem Marlene nevének reklámcélú felhasználását is.

Marlene nevének a reklámban való megnevezésével a jogsértő Marlene Dietrich örökösének azon jogát sértette meg, hogy arról döntsön, hogy e saját neve reklámcélra egyáltalán felhasználható-e. Ez a jogosultság ugyanúgy az általános személyiségi jog vagyoni vonatkozásainak részét képezi a német jogban mindaddig, míg az a névviselő vagyoni érdekeinek védelmét szolgálja.¹⁶²

Az újabb magyar bírói gyakorlat a név reklámcélú felhasználását nem a jó hírnév megsértésének, hanem az adott személyiségi jegy, a névjog megsértésének tekinti. A Debreceni Ítéltábla 2018-as eseti döntésében arra az álláspontra helyezkedett, hogy más nevének kereskedelmi (reklám-) célból történő használatára csak az érintett hozzájárulásával kerülhet sor, ennek hiányában a névviseléshez fűződő személyiségi jog sérelme megállapítható.¹⁶³

Nem minősül a név sui generis tárgyiasulásának az, ha a nevet úgy használják reklámcélra, hogy az valamely áru vagy szolgáltatás megjelölésére szolgál. Ebben az esetben a név kereskedelmi névvé válik, hiszen árjelzőként funkcionál. A név reklámcélú kereskedelmi felhasználása abban az esetben lehet releváns a vagyoni érdekkör megsértése tekintetében, ha a személyiségi jog jogosultja tekintetében olyan látszat keletkezik, mintha az adott terméket, szolgáltatást maga ajánlaná, használná vagy azzal egyébként valamilyen módon azonosul, azt támogatja. Ez lényegében hagyományos értelemben véve nem esik a névbitorlás hatókörébe, hiszen nem az összetéveszthetőség ellen védi a jogosultat. Jelen esetben ugyanis egyértelműen a névviselőről van szó, nem keletkezik olyan látszat, amely összetéveszthetőségre vezet. Sokkal inkább arról van szó, hogy a névviselőt akarta ellenére, beleegyezése nélkül hozzák kapcsolatba egy termékkel vagy szolgáltatással, *jogosulatlanul nevezik meg*. Ez a magatartás azonban ennek ellenére névbitorlásként kvalifikálható, hiszen a jogsértő jogosulatlanul más nevét használja. A vagyoni érdekkör jelen esetben abban áll, hogy a jogosult maga dönthessen, szerződhessen arról, hogy mely szolgáltatások, termékek tekintetében járul hozzá, milyen módon és milyen környezetben azok népszerűsítéséhez és kelendőségének fokozásához. A hozzájárulásnak kifejezettnek kell lennie, a név csak a meghatározott összefüggésben használható fel. A név alatt valamennyi névjogot érteni kell, így az anyakönyvi név mellett a felvett nevet is.

Ez a használat érinthet eszmei érdekeket, mint ahogy azt a Caterina Valente-ügy esetében láthattuk,¹⁶⁴ amikor a felperest protézis és műfogsorrögzítő reklámozásával összefüggésben említették meg, de a név reklámcélú felhasználása alapvetően a jogosult vagyoni érdekkörét sérti. Az eszmei és erkölcsi érdekek messzemenő megsértése esetén azonban *Götting* szerint a jogalap nélküli gazdagodás, a vagyoni kár megtérítésére vonatkozó igények és a

¹⁶² NJW 2000, 2195 – Marlene Dietrich.

¹⁶³ BDT 2018. 87. (kutatóintézet).

¹⁶⁴ NJW 1959. 1269 – Caterina Valente.

nem vagyoni kár sérelemdíj útján való megtérítése nem kumulálható.¹⁶⁵ Ezt az álláspontot foglalta el a müncheni táblabíróság *Seitz* által eljáró tanácsa is. A post mortem kegyeleti igény (*Würdeanspruch*) sajtó általi durva megsértése esetén az abbahagyásra irányuló igény mellett nem vagyoni kár megtérítésére vonatkozó igény is keletkezik, ugyanis a személyiségi jog vagyoni vonatkozásainak elismerésével a bíróságoknak a halál utáni eszmei érdekkör védelmének továbbfejlesztése is a feladata.¹⁶⁶

A névjog ilyen irányú megsértése a név jogellenes, jogosult akarata ellenére történő tárgyiasítása. A BGH a képmásvédelem során abból indul ki, hogy a név reklámcélú, jogosulatlan felhasználása esetén egy megfelelő mértékű licencdíj-fizetési (*angemessene Lizenzengebühr*) kötelezettség attól függ, hogy a sértett (a jogosult) objektív lehetősége és szubjektív készsége megvolt-e arra, hogy a nevét piacra vigye.¹⁶⁷ A konkrét esetben a felperes kijelentette, hogy nevének reklámcélú felhasználára egyáltalán nem gondolt, s ennél fogva nem követelhetette a megfelelő mértékű licencdíjat.¹⁶⁸

8. ZÁRSZÓ

Jelen tanulmány a név mint szóbeli megjelölés ötféle funkcióváltozását vizsgálta a tárgyiasulás irányából. Ebből négy kifejezetten kapcsolatban van a vállalat- és árujelzőkkel, illetve üzletjelzőkkel, ennél fogva a szellemi alkotások jogával, a szellemitulajdon-joggal is. Gondolataink összegzéséhez az alábbi táblázatot hívjuk segítségül, amely a névjog tárgyiasulását és ebből eredő funkcióváltozását mutatja be.

JOGTÁRGY	RENDELKEZÉS	FUNKCIÓ	TÁRGYIASULÁS FORMÁJA	ALANYI JOG
természetes személy neve	névviselés	a név viselése társadalmi érintke- zésben	–	–
	névhasználat	bejegyzett árujelző	védjegy	védjegyjog
		be nem jegyzett vállalat-, áru- és üzletjelzők	kereskedelmi név	jellegbitorlás, szubszidiáriusan a személyiségi jog
		interneten való azonosítás	doménnév	
		bejegyzett vállalatjelző	cégnév	
áru, szolgáltatás kelendőségének fokozása	sui generis	kizárólag a személyi- ségi jog		

A név tárgyiasulásának módozatai

¹⁶⁵ *Götting*: i. m. (37), p. 130.

¹⁶⁶ GRUR-RR 2002, 341.

¹⁶⁷ GRUR 1959, 430, 433.

¹⁶⁸ Uo.

A természetes személy esetén a névjog mint személyiségi jog a név megszerzésétől fogva adott. Ekkor a név csupán arra szolgál, hogy ezen a néven a jogalanyt társadalmi viszonyában (ideértve a szerződéskötést, más jogi lekötélezést is) megjelölik. Ebből a névviselési jogosultságból valamilyen formájú funkcióbeli változással tárgyiasul a név: ez a névhasználat. Ez tehát az alanyi jog általános tulajdonságában nem adott, ahhoz többletényállási elemek szükségesek, amelyek az egyes tárgyiasulási formák esetén eltérnek (lásd funkció). A tárgyiasulás a legtöbb esetben a vállalat- és árujelzők jogába vonja át a névjogot. A névvé vált szóbeli megjelölés valami újjá válik, a szóbeli megjelölés más jogi megítélés alá is esik. A doménnév ebből a szempontból részben kakuktktojás, ugyanis az nem egyértelműen vállalat-, áru- vagy üzletjelző, azonban az így keletkező, funkcióváltozással létrejövő jogosultság elnevezésben is leválik a névjogról. Nem ilyen a sui generis tárgyiasulás, amelynek esetében a funkcióváltozás a reklámozáshoz, az áruk, szolgáltatások kelendőségének fokozásához kapcsolódik. Itt a név szintén funkcióváltozáson esik át, azonban elnevezésben nem jelenik meg. Ezt a dolgotban a néven való vagyoni jog névvel illetük, illetve a funkcióváltozást a név sui generis tárgyiasulásának tekintettük.

A másik lényeges körülmény a név tárgyiasult formáinak tárgyi jog által biztosított védelmében jelentkezik. Ez alapján három csoportra oszthatjuk a tárgyiasult nevet. Az első csoportba tartozik a más jogtárgy, szellemi tulajdon-jog formájában jelentkező védelem, mint amilyen a védjegyjog és a védjegybitorlás. A második csoportban az alanyi jog védelme elsősorban a versenyjogi jellegbitorlás, másodsorban a személyiségi jog területére esik. Ebből a szempontból a személyiségi jogi védelem szubszidiaritásának van jelentősége. A doménnév esetében a jellegbitorlás is szubszidiárius lehet a védjegybitorláshoz képest. Harmadrészt idesorolható a kizárólag személyiségi jog keretében történő védelem, amely a reklámozással összefüggő jogsértéseket foglalja magában, amely ugyanakkor a névbitorlásról dogmatikailag nincs leválasztva. Ez azért problémás, mert a funkcióváltozás és tárgyiasulás által szerzett vagyoni érdekkörből, értékminőségből fakadó vagyoni jelleg a névviseléshez képest többletlem. Mi korábban azon az állásponton voltunk, hogy a név sui generis tárgyiasulása által a vagyoni személyiségi jog részévé válik, és annak absztraktabb feltételeinek vizsgálatával alkalmazhatóak a személyiségi jog esetén alkalmazható, pénzfizetésre irányuló vagyoni szankciók. A korábbi joggyakorlat ilyen esetekben nagyrészt a jó hírnév sérelmét állapította meg, a képmás esetén néha a képmáshoz való jogét. Az újabb joggyakorlat a megsértett személyiségi jog mint a személyiség külső megjelölésének megsértését deklarálja. Ezzel kapcsolatban a reklámozási céllal összefüggő, haszonszerzési célú felhasználás lehatárolására egy tárgyiasulási teszt javasolható,¹⁶⁹ hiszen a vagyoni érdekkörű felhasználás viszi át ezt a néven való vagyoni jogot a szellemi alkotások terebélyébe,

¹⁶⁹ *Schultz Márton: A Debreceni Ítéltábla döntése a név jogosulatlan kereskedelmi felhasználása tárgyában. Jogesetek Magyarázata, 10. évf. 1. sz., 2019, p. 26.*

amit egyesek önálló alanyi jognak minősítenek (*Namensimmaterialgut*),¹⁷⁰ a német bírói gyakorlat pedig az általános személyiségi jog vagyoni alkotóelemeinek generálklauzulájába olvasztja.¹⁷¹ A Ptk. 2:50. § (2) bekezdés, a 2:51. § e) pont, a 2:53. § mint tapadó kár alkalmazásának feltétele tehát (1) a tárgyasulás és (2) a vagyoni érdekkörű felhasználás, illetve hogy a jogellenességet ne zárja ki se más jogos érdeke, se közérdek, különösen valamely alapjog érvényesülése.

A vizsgálatunk szempontjából a legérdekesebb, amikor a jog *általános megsértése* elleni védelem szempontjából az alanyi jog a személyiségi jog lesz. Ezáltal von be a bírói gyakorlat sok olyan elemet a személyiségi jogba, amely által az a személyes viszonyokra kiterjed, és a szóbeli megjelöléseket egy általános védelem felé tereli. Legalábbis a bírói gyakorlatból ez a tendencia olvasható ki. Az áru- és vállalatjelzőknek a személyiségi jogba való beépülését, szabályait a Ptk.-kódifikáció nem vizsgálta, ami sajnálatos módon az utóbbi időben ahhoz is vezetett, hogy a kereskedelmi név védelmét a Szegedi Ítéltábla egyszer a névvédelembe értette,¹⁷² másszor pedig nem.¹⁷³ További problémát képez az, hogy sokszor nehéz megtalálni és megállapítani az érvényesített alanyi jogi jogosultságot, tekintve hogy a közös szóbeli (individualizációs) jelleg ellenére a korábbi, prioritásos jog és az abból létrejött jogosultság más funkcióval bír (és részben más alanyi jogi szabályrendszer alá esik, tehát eltérő alanyi jog lenne). Másrészt a doménnév általános többletfelhasználási módja valamennyi névjognak, így azok esetén a funkcióváltás külön jogi értékelésre általában nem kerül. Hasonló problematikát okoz a kereskedelmi név fogalmának meghatározatlan volta, ami a joggyakorlatot kádibíraskodássá alakítja. Célszerű lenne ezeknél az okoknál fogva a szóbeli megjelölések, a névjogok törvényi szabályozását és védelmét a személyiségi jogon belül cizellálni, annak törvényi rendszerét kidolgozni, finomítani. Ugyan a név tárgyasulása esetén még könnyen feloldható a törvény hézagossága, azonban a doménnév, a kereskedelmi név akkor is személyiségi jogi védelemben részesül, ha az azt képező szóbeli megjelölés nem a jogalany neve, hanem fantáziászó vagy más kitalált megjelölés. Az, hogy ezek a névjogok részben átruházhatóak, örökölhetőek, nem jelenti azt, hogy ne tartozhatnának a személyiségi jog területére. Hasonló jogalkata volt a most már szellemi tulajdon-jogi jellegű üzleti titoknak és know-how-nak. Ha ezt a logikát követnénk, akkor viszont ide kellene vonnunk a név reklámcélú felhasználását is, legalábbis bizonyos esetekben.

A vállalat- és árujelzők személyiségi jogba történő bírói integrációja a német jogtól eltérően a személyiségi jogok feletti vagyoni érdekeket a magyar jog sokkal erőteljesebben kiemeli, kibővíti. A személyiségi jog terebélyesítésébe tartozik ugyanis a kereskedelmi név, a cégnév, illetve a doménnév védelme is. Ezen a jogtárgyak (függetlenül attól, hogy termé-

¹⁷⁰ Klippel: i. m. (5), p. 497.

¹⁷¹ NJW 2007, 684 – kinski-klaus.de.

¹⁷² ÍH 2017. 11.

¹⁷³ ÍH 2017. 51.

szetes személy nevét tartalmazzák-e) megsértése vagyoni hátrány okozásával történik általában, így az abbahagyás és eltiltás mellett a jogsértés kellő szankcionálására a vagyoni kár megtérítése, illetve a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedése alkalmas. Ezen szankciók pénzfizetésre irányuló vagyoni szankciók, amelyek a jogtárgyakban rejlő vagyoni érdek megsértéséből fakadnak.

Célszerű lenne ezért a Ptk. névfogalmát minden olyan szóbeli megjelölésre kiterjeszteni, amely a jogalany kizárólagos jogát képezheti, és amelyet külön törvény nem véd. Ebből a névviselés–névhasználat előbb említett elhatárolásán keresztül a személynév, illetve a természetes személy nevének speciális védelme leválasztható lenne. Ezzel a megoldással jelentősen növelhető az absztrakciós szint és a védelem köre is. Ez nem új, eddig ismeretlen szabályok normatívvá tételét jelentené, hanem a bírói gyakorlat törvénybe építését.